

Nr 73

Regeringens proposition om vissa ändringar i banklagstiftningen m. m.;

beslutad den 13 mars 1975.

Regeringen föreslår riksdagen att antaga de förslag som har upptagits i bifogade utdrag av regeringsprotokoll.

På regeringens vägnar

OLOF PALME

G.E. STRÄNG

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen föreslås vissa ändringar i bankinstitutens rörelseregler. Bestämmelserna om kapitaltäckningskrav och om rätt att lämna krediter utan särskild säkerhet, s. k. blancokrediter, liberaliseras såvitt angår bankinstitutens kreditgivning till sidobolag som driver factoring- och leasingrörelse. Sparbanker och centralkassor får en ökad rätt att – i likhet med affärsbankerna – efter regeringens tillstånd förvärva aktier i svenskt aktiebolag med bankfrämjande eller allmännyttigt ändamål. Bankinstitutens rätt att inom en viss ram lämna blancokrediter föreslås bli vidgad. För att underlätta för svenska banker att medverka vid svenska företags upplåning i utlandet föreslås att vissa undantag får ske från kravet på årlig amorteringsskyldighet vid bundna lån. Den krets av befattningshavare i bank som omfattas av reglerna om kreditjämv föreslås bli begränsad till personer i ledande ställning. Jordbrukets kreditkassor får rätt att till sina medlemmar utbetala s. k. över-skjutande insatsbelopp.

Dessutom föreslås några mindre ändringar i de bestämmelser som gäller för landshypoteksföreningar.

Lagändringarna föreslås träda i kraft den 1 juli 1975.

1 Förslag till

Lag om ändring i lagen (1955:183) om bankrörelse

Härigenom föreskrives i fråga om lagen (1955:183) om bankrörelse¹

dels att i 1 §, 4 § 1, 2 och 4 mom., 5, 55, 68, 71, 74 a, 117, 119, 148, 150, 152, 153, 155, 156, 159 och 160 §§, 164 § 2 mom., 169 § 1 mom., 175, 190 och 194 §§ ordet "Konungen" och böjningsform av detta ord skall bytas ut mot "regeringen" i motsvarande form,

dels att 57, 59, 61, 63 och 74 §§ skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

57 §²

Bankaktiebolag skall till insättarnas skydd ha eget kapital till visst lägsta belopp. Detta bestämmes i förhållande till bankbolagets tillgångar och till garantiförbindelser som bolaget ingått (placeringar). Vid beräkningen av kapitalkravet indelas placeringarna i följande fyra grupper, nämligen

A. 1. ineliggande kassa, checkar, postremissväxlar samt fordringar hos riksbanken och riksgäldskontoret.

2. skattkammarväxlar och obligationer som utfärdats av staten, kommun eller därmed jämförlig samfällighet, allmän kassa eller inrättning, vars reglemente fastställts av *Konungen*, eller kreditaktiebolag.

3. andra fordringar för vilka staten, kommun eller därmed jämförlig samfällighet, bankaktiebolag, sparbank, centralkassa eller annan under A 1 eller 2 avsedd kassa eller inrättning, kreditaktiebolag eller försäkringsföretag med svensk koncession svarar,

2. skattkammarväxlar och obligationer som utfärdats av staten, kommun eller därmed jämförlig samfällighet, allmän kassa eller inrättning, vars reglemente fastställts av *regeringen*, eller kreditaktiebolag,

3. andra fordringar för vilka staten, kommun eller därmed jämförlig samfällighet, bankaktiebolag, sparbank, centralkassa eller annan under A 1 eller 2 avsedd kassa eller inrättning, kreditaktiebolag, *sådant bankägt aktiebolag som enligt regeringens medgivande får jämföras med kre-*

¹ Senaste lydelse av

1 § 1973:935	155 § 1974:166
5 § 1974:166	159 § 1970:666
55 § 1968:601	164 § 2 mom. 1974:166
68 § 1973:1186	175 § 1974:166
71 § 1971:1032	194 § 1972:656
74 a § 1970:666	

² Senaste lydelse 1973:1159.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

ditaktiebolag vid tillämpningen av detta stycke eller försäkringsföretag med svensk koncession svarar,

4. fordringar för vilka säkerheten utgöres av värdehandling eller fordran som angives under A 1-3,

5. garantiförbindelser för vilka banken erhållit säkerhet i värdehandling eller fordran, som angives under A 1-4,

B.1. andra fullgoda obligationer än de som angivas under A 2,

2. fordringar för vilka utländskt bankföretag eller annat försäkringsföretag än som avses under A 3 eller samfällighetsförening svarar,

3. fordringar för vilka säkerheten utgöres av värdehandling eller fordran, som angives under B 1 eller 2, eller inteckning i jordbruks-, affärs- eller bostadsfastighet eller tomträtt till sådan fastighet inom sjuttiofem procent av det uppskattade värdet av den fasta egendomen eller, i fråga om tomträtt, av byggnad som hör till tomträtten,

4. garantiförbindelser för vilka banken erhållit säkerhet i värdehandling eller fordran, som angives under B 1-3,

C.1. fordringar för vilka säkerheten utgöres av

inteckning i jordbruksfastighet, i bostadsfastighet med en- eller tvåfamiljshus eller med flerfamiljshus för vilket statligt bostadslån utgår eller i tomträtt till sådan fastighet, om inteckningssäkerheten är förstärkt med borgen och inteckningen ligger mellan sjuttiofem och etthundra procent av det uppskattade värdet av den fasta egendomen eller, i fråga om tomträtt, av byggnad som hör till tomträtten,

inteckning i fastighet, som helt eller delvis är inrättad för industriell verksamhet, eller i tomträtt till sådan fastighet inom femtio procent av det uppskattade värdet av den fasta egendomen eller, i fråga om tomträtt, av byggnad och annan egendom som hör till tomträtten,

förlagsbevis eller aktie, som noteras vid fondbörs här i landet, eller borgen, dock ej till högre belopp för varje låntagare än tjugofemtusen kronor,

2. garantiförbindelser för vilka banken erhållit säkerhet i form av värdehandling, fordran eller borgensförbindelse som angives under C 1,

D. övriga tillgångar och garantiförbindelser utom sådana som enligt femte och sjätte styckena skola avräknas från eget kapital.

För placeringar, som angivas under A, fordras ej eget kapital. I övrigt skall bankbolag vid varje tidpunkt ha eget kapital till lägst ett belopp, som motsvarar sammanlagt

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

en procent av summan av placeringar, som angivas under B, fyra procent av summan av placeringar, som angivas under C, och åtta procent av summan av placeringar, som angivas under D.

Tillgång skall tagas upp till bokfört värde och garantiförbindelse till sitt nominella belopp.

Med eget kapital avses aktiekapital, reservfond, dispositionsfond och av bolagsstämman fastställd vinstbalans. Med eget kapital får likställas det nominella värdet av förlagsbevis, utställda av bankbolaget, intill ett belopp motsvarande bolagets aktiekapital. I fråga om förlagskapital, som långgivaren kan återkräva inom fem år, skall dock iakttagas att med bolagets kapital får likställas högst så stor del av det varje år förfallande beloppet som svarar mot tio procent av bolagets aktiekapital.

Från bankbolagets eget kapital skall avräknas det bokförda värdet av vad banken såsom aktiekapital eller i annan form tillskjutit till annat in- eller utländskt företag som driver någon form av bankverksamhet. Sådan avräkning skall dock ej ske i fråga om företag där staten är delägare eller i fråga om kreditaktiebolag som har till huvudsakligt ändamål att lämna lån mot säkerhet i form av panträtt på grundval av inteckning i bostads-, kontors- eller affärsfastighet.

Har bankbolag väsentligt ekonomiskt intresse i aktiebolag, som uteslutande har till syfte att förvalta fastighet eller tomträtt som förvärvats för att bereda banken lokaler för dess inrymmande eller tillgodose därmed sammanhängande behov, skall från bankbolagets eget kapital avräknas åtta procent av summan av det bokförda värdet av aktierna i fastighetsbolaget och bolagets bokförda skulder eller den del av dessa som svarar mot bankens innehav av aktier i fastighetsbolaget.

Med uppskattat värde avses det värde, som bankbolaget bestämt på grundval av särskild värdering. Har enligt gällande bestämmelser om lån av statsmedel till främjande av bostadsbyggandet sådant lån beviljats till uppförande av viss byggnad, skall till grund för bedömandet i stället för uppskattningsvärdet läggas det enligt nämnda bestämmelser fastställda pantvärdet för byggnaden eller den fastighet, där denna uppföres, om ej särskilda skäl föranleda annat.

59 §³

Kredit får beviljas endast mot betryggande säkerhet i fast eller lös egendom eller i form av borgen. Utan säkerhet får dock kredit lämnas till ett sammanlagt belopp, som vid varje tidpunkt svarar mot högst tre

Kredit får beviljas endast mot betryggande säkerhet i fast eller lös egendom eller i form av borgen. Utan säkerhet får dock kredit lämnas till ett sammanlagt belopp, som vid varje tidpunkt svarar mot högst fem

³ Senaste lydelse 1973:1159.

Nuvarande lydelse

procent av summan av bankaktiebolags eget kapital och dess inlåning. Därutöver får kredit utan säkerhet beviljas

1. sådan låntagare, som avses i 57 § första stycket A 2 eller 3, samt utländskt bankföretag,

2. samfällighetsförening,

3. näringsidkare i och för hans rörelse, om krediten är kortvarig.

Aktie i bolag, som huvudsakligen förvaltar eller driver handel med aktier eller som idkar emissionsrörelse, får mottagas som pant endast om aktien noteras vid fondbörs här i landet. Vad nu sagts gäller även förlagsbevis, som utfärdats av sådant bolag.

Bestämmelsen i 49 § om förbud för bankbolag att som pant mottaga egen aktie äger motsvarande tillämpning på förlagsbevis som bolaget utfärdat.

Föreslagen lydelse

procent av summan av bankaktiebolags eget kapital och dess inlåning. Därutöver får kredit utan säkerhet beviljas

61 §⁴

Till verkställande direktör i bankaktiebolag, dennes ställföreträdare eller annan befattningshavare, som ensam eller i förening med annan får avgöra på styrelsen ankommande ärenden, eller till den som är gift med sådan person får bankbolaget lämna kredit endast

Till verkställande direktör i bankaktiebolag, dennes ställföreträdare eller annan befattningshavare *i ledande ställning*, som ensam eller i förening med annan får avgöra på styrelsen ankommande *kreditärenden*, eller till den som är gift med sådan person får bankbolaget lämna kredit endast

1. mot säkerhet av borgen eller garanti av staten eller kommun eller av samfällighet, kassa, inrättning eller bolag eller annan sammanslutning, som avses i 57 § första stycket A 2 eller 3,

2. mot säkerhet av fordran eller värdehandling som avses i 57 § första stycket A eller B, dock att inteckning skall ligga inom sextio procent av det uppskattade värdet av den intecknade egendomen,

3. intill ett belopp av femtiotusen kronor, mot annan pantsäkerhet.

Ledamot av bankbolags styrelse eller styrelsesuppleant, som ej är sådan befattningshavare som avses i första stycket, eller den som är gift med sådan person får beviljas kredit endast mot säkerhet av sådan borgen eller garanti som avses i första stycket 1, mot säkerhet av pant eller genom diskontering av växel, som är grundad på verklig handelsaffär.

Bankbolag får ej lämna kredit till revisor i bolaget eller revisorssuppleant eller till den som är gift med sådan person.

Bankbolag får ej heller lämna kredit mot säkerhet av borgen eller ford-

⁴ Senaste lydelse 1970:721.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

ringsbevis, som utfärdats av någon som avses i första eller tredje stycket, eller mot växel, för vilken denne är betalningsskyldig.

Första-fjärde styckena äga motsvarande tillämpning på bolag, förening eller annan sammanslutning, vari person som avses i första-tredje styckena eller sådan persons make i egenskap av delägare eller medlem har ett väsentligt ekonomiskt intresse, om ej annat följer av vad som föreskrives nedan i denna paragraf.

Sammanslutning, i vilken sådan person som avses i första stycket såsom delägare eller medlem har väsentligt ekonomiskt intresse, får ej beviljas kredit som anges i första stycket 3.

Utan hinder av bestämmelsen i femte stycket får bankbolag lämna sådan sammanslutning som avses i sjätte stycket kredit genom diskontering av växel, som är grundad på verklig handelsaffär, och bevilja kredit mot växel, som nu nämnts och för vilken sammanslutningen är betalningsskyldig.

Tillsynsmyndigheten prövar fråga om befattningshavare skall anses ha sådan ledande ställning som avses i första stycket.

63 §⁵

Ställes lån icke att betalas inom ett år, skall bankaktiebolag förbehålla sig rätt att säga upp lånet till återbetalning senast inom sagda tid.

Utan förbehåll enligt första stycket får bankbolag

1. bevilja återlån enligt reglementet angående allmänna pensionsfondens förvaltning med längre löptid än ett år,

2. utlämna andra lån mot skuldebrev med längre löptid än ett år till ett sammanlagt belopp, som vid varje tidpunkt svarar mot högst tjugofem procent av summan av bolagets eget kapital och dess inlåning efter avdrag för lån som tagits upp hos allmänna pensionsfonden i samband med återlån.

Förfallotiden för lån skall bestämmas så, att den är förenlig med villkoren för bankbolagets förbindelser. Lån som avses i andra stycket 2 får icke ställas på längre återbetalningstid än tio år. Har för sådant lån icke ställts säkerhet i fast eller lös egendom, skall i skuldebrevet utfästas årlig avbetalning i förhållande till den tid för vilken lånet beviljas.

Bankbolaget skall förbehålla sig rätt att säga upp lån som avses i andra stycket till återbetalning senast inom tre månader, om säkerheten för lånet försvagas i märklig mån eller, i fråga om lån utan säkerhet, om trygghet icke längre föreligger för låneförbindelsens fullgörande.

Bestämmelserna i denna paragraf Bestämmelserna i denna paragraf
äga icke tillämpning på lån, för vars äga icke tillämpning på lån, för vars

⁵ Senaste lydelse 1970:721.

Nuvarande lydelse

fulla gäldande staten, kommun eller därmed jämförlig samfällighet svarar. Föreskriften i tredje stycket första punkten gäller dock även sådant lån. I fråga om lån för vilket utländsk stat eller utländskt bankföretag svarar får, om särskilda skäl föreligga, undantag ske från tredje stycket tredje punkten och fjärde stycket.

Föreslagen lydelse

fulla gäldande staten, kommun eller därmed jämförlig samfällighet svarar. Föreskriften i tredje stycket första punkten gäller dock även sådant lån. I fråga om lån för vilket utländsk stat eller utländskt bankföretag svarar får, om särskilda skäl föreligga, undantag ske från tredje stycket tredje punkten och fjärde stycket. *Undantag från tredje stycket tredje punkten får, om särskilda skäl föreligga, ske även i fråga om lån som lämnas av bankbolag tillsammans med utländskt bankföretag eller som i sin helhet refinansieras utomlands.*

74 §⁶

Styrelsen skall inom sig utse verkställande direktör att under styrelsens inseende leda verksamheten, däri inbegripet att i den utsträckning styrelsen bestämmer avgöra ärenden av beskaffenhet att eljest ankomma på styrelsens egen prövning. Där förhållandena så påkalla, må bland styrelseledamöterna eller styrelsesuppleanterna flera verkställande direktörer utses. Styrelsen skall även förordna styrelseledamot eller styrelsesuppleant att vara ställföreträdare för verkställande direktör.

Styrelsen må jämväl uppdraga åt annan än verkställande direktör att ensam eller i förening med annan avgöra ärenden av beskaffenhet att eljest ankomma på styrelsens egen prövning.

Angående den befogenhet i olika avseenden, som skall tillkomma verkställande direktör eller person som avses i andra stycket, åligger det styrelsen att meddela föreskrifter i en för ett år i sänder fastställd instruktion. Avser uppdraget beviljande av kredit, skola grunderna för kreditgivningen fastställas. Hava flera verkställande direktörer utsetts, skall instruktionen angiva huru ledningen av bankens verksamhet skall mellan dem fördelas. Styrelsen skall, så snart kan ske, till tillsynsmyndigheten insända avskrift av instruktionen ävensom, där ändringar vidtagas i densamma, meddela myndigheten därom.

Uppdrag som sägs i denna paragraf må när som helst återkallas eller inskränkas. Utan hinder av uppdrag äger styrelsen själv avgöra ärende av varje slag.

⁶ Senaste lydelse 1971:1032.

Nuvarande lydelse

Styrelsen må icke åt enskild styrelseledamot eller annan uppdraga att avgöra ärende, som avser:

1. inrättande eller indragning av avdelningskontor eller övertagande av annan bankrörelse;

2. förvärv eller avyttring av fastighet, avsedd för bankens inrymmande eller för att tillgodose därmed sammanhängande behov;

3. beviljande av kredit till *person*, som avses i 61 § första *eller andra* stycket, eller till bolag, förening eller annan sammanslutning, vari sådan person är styrelseledamot eller såsom delägare eller medlem äger ett väsentligt ekonomiskt intresse; styrelsen dock obetaget att för person eller sammanslutning, som nu nämnts, fastställa vissa gränser, inom vilka utan styrelsens beslut i varje särskilt fall kredit må beviljas vederbörande i och för en av honom idkad rörelse;

Föreslagen lydelse

3. beviljande av kredit till *befattningshavare*, som avses i 61 § första stycket, *eller annan befattningshavare, som ensam eller i förening med annan får avgöra på styrelsen ankommande ärenden, till den som är gift med sådan befattningshavare. till person som avses i 61 § andra stycket* eller till bolag, förening eller annan sammanslutning, vari sådan person är styrelseledamot eller såsom delägare eller medlem äger ett väsentligt ekonomiskt intresse; styrelsen dock obetaget att för person eller sammanslutning, som nu nämnts, fastställa vissa gränser, inom vilka utan styrelsens beslut i varje särskilt fall kredit må beviljas vederbörande i och för en av honom idkad rörelse;

4. förvärv av aktie eller förlagsbevis i andra fall än då fråga är om aktie eller förlagsbevis, som är för bankbolagets fordran utmätt eller pantsatt;

5. fastställande av allmänna räntesatser för in- och utlåning; dock att beslut, där så påkallas av allmän ränteförändring, må utan styrelsens hörande meddelas för tiden intill nästkommande styrelsesammanträde.

I denna paragraf meddelade bestämmelser angående kredit skola gälla även i fråga om garantiförpliktelse, som bankbolag ikläder sig.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1975.

Vid tillämpningen av 1, 5, 55, 57, 74 a, 150 och 152 §§ i den nya lydelsen skall med sådant beslut av regeringen som där sägs jämföras beslut som före den 1 januari 1975 har fattats av Konungen.

2 Förslag till

Lag om ändring i lagen (1955:416) om sparbanker

Härigenom föreskrives i fråga om lagen (1955:416) om sparbanker¹
dels att i 35 b, 79, 80, 83, 91 och 99 §§ ordet "Konungen" och böjningsform
av detta ord skall bytas ut mot "regeringen" i motsvarande form,
dels att 24, 26, 28, 30, 32 och 39 §§ skall ha nedan angivna lydelse.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*24 §²

Sparbank får förvärva

1. fast egendom, tomträtt och bostadsrätt för att bereda sparbanken lokaler
för dess inrymmande eller tillgodose därmed sammanhängande behov,

2. aktie i bolag, vilket uteslutande har till syfte att förvalta fast egendom
eller tomträtt som förvärvats för det under 1 angivna ändamålet, och för-
lagsbevis, som utfärdats av sådant bolag,

3. inventarier, vilka anskaffas för rörelsen eller till fastighet, som spar-
banken äger, eller till lokaler, som sparbanken i övrigt innehar,

4. bostadsrätt för att bereda bostad åt någon som är anställd i sparbanken.

Ärende om förvärv enligt första stycket av fast egendom, tomträtt eller
aktie avgöres av huvudmännen, om ej annat följer av sparbankens reg-
lemente. Detsamma gäller ärende om förbättring av byggnad i vilken spar-
bankens lokaler äro eller avses bli inrymda.

Sparbank får till belopp, som vid
varje tidpunkt sammanlagt svarar
mot högst tio procent av sparban-
kens egna fonder, förvärva andel i
sådan ekonomisk förening eller aktie
i sådant bolag, som med *Konungens*
godkännande verkar som en sam-
manslutning av svenska sparbanker
för tillgodoseende av gemensamma
intressen, eller garantifondbevis eller
förlagsbevis, som utfärdats av för-
eningen eller bolaget, eller i övrigt
tillskjuta medel till föreningen eller
bolaget.

Sparbank får till belopp, som vid
varje tidpunkt sammanlagt svarar
mot högst tio procent av sparban-
kens egna fonder, förvärva andel i
sådan ekonomisk förening eller aktie
i sådant bolag, som med *regeringens*
godkännande verkar som en sam-
manslutning av svenska sparbanker
för tillgodoseende av gemensamma
intressen, eller garantifondbevis eller
förlagsbevis, som utfärdats av för-
eningen eller bolaget, eller i övrigt
tillskjuta medel till föreningen eller
bolaget.

¹ Senaste lydelse av

35 b § 1973:1187 83 § 1968:602

79 § 1962:234 91 § 1974:167

80 § 1973:556 99 § 1972:657

² Senaste lydelse 1972:657.

Nuvarande lydelse

Utöver vad som följer av tredje stycket får sparbank efter tillstånd av tillsynsmyndigheten tillskjuta medel till förening eller aktiebolag som avses i nämnda stycke, om antingen det tillskjutna kapitalet icke kan grunda upplåningsrätt eller täcka krav på eget kapital hos föreningen, bolaget eller annorstädes eller fråga är om kreditaktiebolag som har till huvudsakligt ändamål att lämna lån mot säkerhet i form av panträtt på grundval av in-teckning i bostads-, kontors- eller affärsfastighet.

Sparbank som medverkar vid emission av aktier eller förlagsbevis på den allmänna marknaden får efter tillstånd av tillsynsmyndigheten förvärva aktie eller förlagsbevis som ingår i emissionen. Sådan aktie eller sådant förlagsbevis skall sparbanken avyttra så snart det lämpligen kan ske och senast ett år efter förvärvet. Om synnerliga skäl föreligga, kan tillsynsmyndigheten förlänga denna frist.

Föreslagen lydelse

Utöver vad som följer av tredje stycket får sparbank efter tillstånd av tillsynsmyndigheten tillskjuta medel till förening eller aktiebolag som avses i nämnda stycke, om antingen det tillskjutna kapitalet icke kan grunda upplåningsrätt eller täcka krav på eget kapital hos föreningen, bolaget eller annorstädes eller fråga är om kreditaktiebolag som har till huvudsakligt ändamål att lämna lån mot säkerhet i form av panträtt på grundval av in-teckning i bostads-, kontors- eller affärsfastighet. *Efter tillstånd av regeringen får sparbank förvärva aktie även i annat svenskt aktiebolag, vars ändamål kan anses gagneligt för bankväsendet eller det allmänna, samt garantifondbevis eller förlagsbevis utfärdat av sådant bolag.*

26 §³

Sparbank skall till insättarnas skydd ha egna fonder till visst lägsta belopp. Detta bestämmes i förhållande till sparbankens tillgångar och till garantiförbindelser som sparbanken ingått (placeringar). Vid beräkningen av kravet på egna fonder indelas placeringarna i följande fyra grupper, nämligen

A. 1. inneliggande kassa, checkar, postremissväxlar samt fordringar hos riksbanken och riksgäldskontoret,

2. skattkamarväxlar och obligationer som utfärdats av staten, kommun eller därmed jämförlig samfällighet, allmän kassa eller inrättning, vars reglemente fastställts av *Konungen*, eller kreditaktiebolag,

2. skattkamarväxlar och obligationer som utfärdats av staten, kommun eller därmed jämförlig samfällighet, allmän kassa eller inrättning, vars reglemente fastställts av *regeringen*, eller kreditaktiebolag,

³ Senaste lydelse 1973:1160.

Nuvarande lydelse

3. andra fordringar för vilka staten, kommun eller därmed jämförlig samfällighet, bankaktiebolag, sparbank, centralkassa eller annan under A 1 eller 2 avsedd kassa eller inrättning, kreditaktiebolag eller försäkringsföretag med svensk koncession svarar,

4. fordringar för vilka säkerheten utgöres av värdehandling eller fordran, som anges under A 1-3,

5. garantiförbindelser för vilka sparbanken erhållit säkerhet i värdehandling eller fordran, som anges under A 1-4,

B. 1. andra fullgoda obligationer än de som angivas under A 2,

2. fordringar för vilka utländskt bankföretag eller annat försäkringsföretag än som avses under A 3 eller samfällighetsförening svarar,

3. fordringar för vilka säkerheten utgöres av värdehandling eller fordran, som anges under B 1 eller 2, eller inteckning i jordbruks-, affärs- eller bostadsfastighet eller tomträtt till sådan fastighet inom sjuttiofem procent av det uppskattade värdet av den fasta egendomen eller, i fråga om tomträtt, av byggnad som hör till tomträtten,

4. garantiförbindelser för vilka sparbanken erhållit säkerhet i värdehandling eller fordran, som anges under B 1-3,

C. 1. fordringar för vilka säkerheten utgöres av

inteckning i jordbruksfastighet, i bostadsfastighet med en- eller tvåfamiljshus eller med flerfamiljshus för vilket statligt bostadslån utgår eller i tomträtt till sådan fastighet, om inteckningssäkerheten är förstärkt med borgen och inteckningen ligger mellan sjuttiofem och etthundra procent av det uppskattade värdet av den fasta egendomen eller, i fråga om tomträtt, av byggnad som hör till tomträtten,

inteckning i fastighet, som helt eller delvis är inrättad för industriell verksamhet, eller i tomträtt till sådan fastighet inom femtio procent av det uppskattade värdet av den fasta egendomen eller, i fråga om tomträtt, av byggnad och annan egendom som hör till tomträtten,

förlagsbëvis eller aktie, som noteras vid fondbörs här i landet, eller borgen, dock ej till högre belopp för varje låntagare än tjugufemtusen kronor,

Föreslagen lydelse

3. andra fordringar för vilka staten, kommun eller därmed jämförlig samfällighet, bankaktiebolag, sparbank, centralkassa eller annan under A 1 eller 2 avsedd kassa eller inrättning, kreditaktiebolag, *sådant bankägt aktiebolag som enligt regeringens medgivande får jämföras med kreditaktiebolag vid tillämpningen av detta stycke* eller försäkringsföretag med svensk koncession svarar,

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

2. garantiförbindelser för vilka sparbanken erhållit säkerhet i form av värdehandling, fordran eller borgensförbindelse som angives under C 1.

D. övriga tillgångar och garantiförbindelser utom sådana som enligt femte och sjätte styckena skola avräknas från sparbankens egna fonder.

För placeringar, som angivas under A, fordras ej egna fonder. I övrigt skall sparbank vid varje tidpunkt ha egna fonder till lägst ett belopp, som motsvarar sammanlagt

en procent av summan av placeringar, som angivas under B,

fyra procent av summan av placeringar, som angivas under C, och

åtta procent av summan av placeringar, som angivas under D.

Tillgång skall tagas upp till bokfört värde och garantiförbindelse till sitt nominella belopp.

Med egna fonder avses grundfond, reservfond och garantifond. Med egna fonder får likställas det nominella värdet av förlagsbevis, utställda av sparbanken, intill ett belopp motsvarande sparbankens reservfond. I fråga om förlagskapital, som långgivaren kan återkräva inom fem år, skall dock iakttagas att med sparbankens fonder får likställas högst så stor del av det varje år förfallande beloppet som svarar mot tio procent av reservfonden.

Från sparbankens egna fonder skall avräknas det bokförda värdet av vad sparbanken såsom aktiekapital eller i annan form tillskjutit till företag som driver någon form av bankverksamhet. Sådan avräkning skall dock ej ske i fråga om företag där staten är delägare eller i fråga om kreditaktiebolag som har till huvudsakligt ändamål att lämna lån mot säkerhet i form av panträtt på grundval av inteckning i bostads-, kontors- eller affärsfastighet.

Har sparbank väsentligt ekonomiskt intresse i aktiebolag, som uteslutande har till syfte att förvalta fastighet eller tomträtt som förvärvats för att bereda sparbanken lokaler för dess inrymmande eller tillgodose därmed sammanhängande behov, skall från sparbankens egna fonder avräknas åtta procent av summan av det bokförda värdet av aktierna i fastighetsbolaget och bolagets bokförda skulder eller den del av dessa som svarar mot sparbankens innehav av aktier i fastighetsbolaget.

Med uppskattat värde avses det värde, som sparbanken bestämt på grundval av särskild värdering. Har enligt gällande bestämmelser om lån av statsmedel till främjande av bostadsbyggande sådant lån beviljats till uppförande av viss byggnad, skall till grund för bedömandet i stället för uppskattningsvärdet läggas det enligt nämnda bestämmelser fastställda pantvärdet för byggnaden eller den fastighet, där denna uppföres, om ej särskilda skäl föranleda annat.

Sparbank, som på grund av avtal enligt 79 § skall uppbära blivande överskott vid annan sparbanks likvidation, får vid bestämmande av kravet på

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

egna fonder under tiden för likvidationen taga överskottet i beräkning intill belopp och på villkor som tillsynsmyndigheten fastställer.

28 §⁴

Kredit får beviljas endast mot betryggande säkerhet i fast eller lös egendom eller i form av borgen. Utan säkerhet får dock kredit lämnas till ett sammanlagt belopp, som vid varje tidpunkt svarar mot högst *tre* procent av summan av sparbanks fonder och dess inlåning. Därutöver får kredit utan säkerhet beviljas

Kredit får beviljas endast mot betryggande säkerhet i fast eller lös egendom eller i form av borgen. Utan säkerhet får dock kredit lämnas till ett sammanlagt belopp, som vid varje tidpunkt svarar mot högst *fem* procent av summan av sparbanks fonder och dess inlåning. Därutöver får kredit utan säkerhet beviljas

1. sådan låntagare, som avses i 26 § första stycket A 2 eller 3, samt utländskt bankföretag,
2. samfällighetsförening,
3. näringsidkare i och för hans rörelse, om krediten är kortvarig.

Aktie i bolag, som huvudsakligen förvaltar eller driver handel med aktier eller som idkar emissionsrörelse, får mottagas som pant endast om aktien noteras vid fondbörs här i landet. Vad nu sagts gäller även förlagsbevis som utfärdats av sådant bolag.

Sparbank får ej som pant mottaga förlagsbevis, som sparbanken utfärdat, och ej heller bevis om tillskott till garantifond eller grundfond i sparbanken.

30 §⁵

Till befattningshavare i sparbank som ensam eller i förening med annan får avgöra på sparbankens styrelse ankommande *ärenden* eller till den som är gift med sådan person får sparbanken lämna kredit endast

Till befattningshavare i *ledande ställning* i sparbank som ensam eller i förening med annan får avgöra på sparbankens styrelse ankommande *kreditärenden* eller till den som är gift med sådan person får sparbanken lämna kredit endast

1. mot säkerhet av borgen eller garanti av staten eller kommun eller av samfällighet, kassa, inrättning eller bolag eller annan sammanslutning, som avses i 26 § första stycket A 2 eller 3,

2. mot säkerhet av fordran eller värdehandling som avses i 26 § första stycket A eller B, dock att inteckning skall ligga inom sextio procent av det uppskattade värdet av den intecknade egendomen,

3. intill ett belopp av femtiotusen kronor, mot annan pantsäkerhet.

⁴ Senaste lydelse 1973:1160.

⁵ Senaste lydelse 1970:722.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

Ledamot av sparbanks styrelse eller styrelsesuppleant, som ej är sådan befattningshavare som avses i första stycket, eller den som är gift med sådan person får beviljas kredit endast mot säkerhet av sådan borgen eller garanti som avses i första stycket 1 eller mot säkerhet av pant.

Sparbank får ej lämna kredit till revisor i sparbanken eller revisorssuppleant eller till den som är gift med sådan person.

Sparbank får ej heller lämna kredit mot säkerhet av borgen eller fordringsbevis, som utfärdats av någon som avses i första-tredje styckena, eller mot växel, för vilken denne är betalningsskyldig.

Första-fjärde styckena äga motsvarande tillämpning på bolag, förening eller annan sammanslutning, vari person som avses i första-tredje styckena eller sådan persons make i egenskap av delägare eller medlem har ett väsentligt ekonomiskt intresse, om ej annat följer av vad som föreskrives nedan i denna paragraf.

Sammanslutning, i vilken sådan person som avses i första stycket såsom delägare eller medlem har väsentligt ekonomiskt intresse, får ej beviljas kredit som angives i första stycket 3.

Utan hinder av bestämmelsen i femte stycket får sparbank lämna sammanslutning, i vilken sådan person som avses i första eller andra stycket i egenskap av delägare eller medlem har väsentligt ekonomiskt intresse, kredit genom diskontering av växel, som är grundad på verklig handelsaffär, och bevilja kredit mot växel, som nu nämnts och för vilken sammanslutningen är betalningsskyldig.

Tillsynsmyndigheten prövar fråga om befattningshavare skall anses ha sådan ledande ställning som avses i första stycket.

32 §⁶

Ställes lån icke att betalas inom ett år, skall sparbank förbehålla sig rätt att säga upp lånet till återbetalning senast inom sagda tid.

Utan förbehåll enligt första stycket får sparbank

1. bevilja återlån enligt reglementet angående allmänna pensionsfondens förvaltning med längre löptid än ett år,

2. utlåna andra lån mot skuldebrev med längre löptid än ett år till ett sammanlagt belopp, som vid varje tidpunkt svarar mot högst tjugufem procent av summan av sparbankens fonder och dess inlåning efter avdrag för lån som tagits upp hos allmänna pensionsfonden i samband med återlån.

Förfallotiden för lån skall bestämmas så, att den är förenlig med villkoren för sparbankens förbindelser. Lån som avses i andra stycket 2 får icke ställas

⁶ Senaste lydelse 1970:722.

Nuvarande lydelse

på längre återbetalningstid än tio år. Har för sådant lån icke ställts säkerhet i fast eller lös egendom, skall i skuldebrevet utfästas årlig avbetalning i förhållande till den tid för vilken lånet beviljas.

Sparbanken skall förbehålla sig rätt att säga upp lån som avses i andra stycket till återbetalning senast inom tre månader, om säkerheten för lånet försvagas i märklig mån eller, i fråga om lån utan säkerhet, om trygghet icke längre föreligger för låneförbindelsens fullgörande.

Bestämmelserna i denna paragraf äga icke tillämpning på lån, för vars fulla gäldande staten, kommun eller därmed jämförlig samfällighet svarar. Föreskriften i tredje stycket första punkten gäller dock även sådant lån. I fråga om lån för vilket utländsk stat eller utländskt bankföretag svarar får, om särskilda skäl föreligga, undantag ske från tredje stycket tredje punkten och fjärde stycket.

Föreslagen lydelse

på längre återbetalningstid än tio år. Har för sådant lån icke ställts säkerhet i fast eller lös egendom, skall i skuldebrevet utfästas årlig avbetalning i förhållande till den tid för vilken lånet beviljas.

Sparbanken skall förbehålla sig rätt att säga upp lån som avses i andra stycket till återbetalning senast inom tre månader, om säkerheten för lånet försvagas i märklig mån eller, i fråga om lån utan säkerhet, om trygghet icke längre föreligger för låneförbindelsens fullgörande.

Bestämmelserna i denna paragraf äga icke tillämpning på lån, för vars fulla gäldande staten, kommun eller därmed jämförlig samfällighet svarar. Föreskriften i tredje stycket första punkten gäller dock även sådant lån. I fråga om lån för vilket utländsk stat eller utländskt bankföretag svarar får, om särskilda skäl föreligga, undantag ske från tredje stycket tredje punkten och fjärde stycket.

Undantag från tredje stycket tredje punkten får, om särskilda skäl föreligga, ske även i fråga om lån som lämnas av sparbank tillsammans med utländskt bankföretag eller som i sin helhet refinansieras utomlands.

39 §⁷

Styrelsen får, om reglementet medgiver det, uppdraga åt styrelseledamot eller annan att ensam eller i förening med annan avgöra ärenden av beskaffenhet att annars ankomma på styrelsens egen prövning.

Om den befogenhet, som skall tillkomma person som avses i första stycket, åligger det styrelsen att meddela föreskrifter i en för ett år i sänder fastställd instruktion. Avser uppdraget beviljande av kredit, skola grunderna för kreditgivningen fastställas. Styrelsen skall, så snart det kan ske, till tillsynsmyndigheten insända avskrift av instruktionen och underrätta myndigheten om de ändringar som vidtagas i instruktionen.

Uppdrag enligt första stycket kan när som helst återkallas eller inskränkas. Utan hinder av uppdrag får styrelsen själv avgöra ärende av varje slag.

Styrelsen får ej uppdraga åt enskild styrelseledamot eller annan att avgöra ärende, som avser

1. inrättande eller indragning av filial eller övertagande av annan bankrörelse,

⁷ Senaste lydelse 1968:602

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

2. förvärv eller avyttring av fastighet, som är avsedd för sparbankens inrymmande eller för att tillgodose därmed sammanhängande behov,

3. beviljande av kredit till *person*, som avses i 30 § första eller andra stycket, eller till bolag, förening eller annan sammanslutning, vari sådan person är styrelseledamot eller som delägare eller medlem har ett väsentligt ekonomiskt intresse; för kredit, som nu sägs, får dock styrelsen fastställa vissa gränser, inom vilka utan styrelsens beslut i varje särskilt fall kredit får beviljas i och för en av låntagaren idkad rörelse,

3. beviljande av kredit till *befattningshavare*, som avses i 30 § första stycket, eller annan *befattningshavare*, som ensam eller i förening med annan får avgöra på styrelsen *ankommande ärenden*, till den som är gift med sådan *befattningshavare*, till *person* som avses i 30 § andra stycket eller till bolag, förening eller annan sammanslutning, vari sådan person är styrelseledamot eller som delägare eller medlem har ett väsentligt ekonomiskt intresse; för kredit, som nu sägs, får dock styrelsen fastställa vissa gränser, inom vilka utan styrelsens beslut i varje särskilt fall kredit får beviljas i och för en av låntagaren idkad rörelse,

4. förvärv av aktie eller förlagsbevis i andra fall än då fråga är om aktie eller förlagsbevis, som är utmätt eller pantsatt för sparbankens fordran,

5. fastställande av allmänna räntesatser för in- och utlåning; dock att beslut, om det är påkallat av allmän ränteförändring, får utan styrelsens hörande meddelas för tiden till nästa styrelsesammanträde,

6. meddelande av bestämmelser om kassaverksamheten vid sparbanken eller om rörelsen i dess helhet vid filial och hur denna rörelse skall övervakas från huvudkontorets sida.

Bestämmelser om kredit skola gälla även i fråga om garantiförbindelse, som sparbank ikläder sig.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1975.

Vid tillämpningen av 24 och 26 §§ i den nya lydelsen skall med sådant beslut av regeringen som där sägs jämföras beslut som före den 1 januari 1975 har fattats av Konungen.

3 Förslag till

Lag om ändring i lagen (1956:216) om jordbrukskasserörelsen

Härigenom föreskrives i fråga om lagen (1956:216) om jordbrukskasserörelsen¹

dels att i 3, 18, 23, 24, 28, 42 c, 69, 72, 74, 80 och 82 §§, 87 § 2 mom., 88 § 1 mom. och 91 § ordet "Konungen" och böjningsform av detta ord skall bytas ut mot "regeringen" i motsvarande form,

dels att 28 a, 32, 34, 36, 38 och 40 §§ skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

28 a §²

Överskjutande insatsbelopp som avses i 16 a § lagen (1951:308) om ekonomiska föreningar får utbetalas endast om det kan ske med hänsyn till 34 §.

Bestämmelserna i 10 § första stycket sista punkten och 16 a § lagen om ekonomiska föreningar gälla ej i fråga om kreditkassorna.

Bestämmelsen i 10 § första stycket sista punkten lagen om ekonomiska föreningar gäller ej i fråga om kreditkassorna.

32 §³

Kreditkassa får förvärva

1. fast egendom, tomträtt och bostadsrätt för att bereda kassan eller ansluten kassa lokaler för dess inrymmande eller tillgodose därmed sammanhängande behov,

2. aktie i bolag, vilket uteslutande har till syfte att förvalta fast egendom eller tomträtt som förvärvats för det under 1 angivna ändamålet, och förlagsbevis, som utfärdats av sådant bolag,

3. inventarier, vilka anskaffas för rörelsen eller till fastighet, som kassan äger, eller till lokaler, som kassan i övrigt innehar,

¹Senaste lydelse av

24 § 1973:937	82 § 1974:168
34 § 1973:1161	87 § 2 mom. 1968:605
42 c § 1973:1188	88 § 1 mom. 1962:88
74 § 1968:605	91 § 1972:658
80 § 1963:602	

²Senaste lydelse 1967:622.

³Senaste lydelse 1972:658.

Nuvarande lydelse

4. bostadsrätt för att bereda bostad åt någon som är anställd i kassan eller i ansluten kassa.

Ärende om förvärv enligt första stycket av fast egendom, tomträtt eller aktie avgöres av stämman, om ej annat följer av kreditkassans stadgar. Detsamma gäller ärende om förbättring av byggnad i vilken kassans eller ansluten kassas lokaler äro eller avses bliva inrymda.

Centralkassa får till belopp, som vid varje tidpunkt sammanlagt svarar mot högst tio procent av kassans och anslutna jordbrukskassors eget kapital, förvärva andel i sådan ekonomisk förening eller aktie i sådant bolag, som tillgodoser för kreditkassor gemensamma intressen, eller garantifondbevis eller förlagsbevis, som utfärdats av föreningen eller bolaget, eller i övrigt tillskjuta medel till föreningen eller bolaget.

Utöver vad som följer av tredje stycket får centralkassa efter tillstånd av tillsynsmyndigheten tillskjuta medel till förening eller aktiebolag som avses i nämnda stycke, om antingen det tillskjutna kapitalet icke kan grunda upplåningsrätt eller täcka krav på eget kapital hos föreningen, bolaget eller annorstädes eller fråga är om kreditaktiebolag som har till huvudsakligt ändamål att lämna lån mot säkerhet i form av panträtt på grundval av inteckning i bostads-, kontors- eller affärsfastighet.

Föreslagen lydelse

Utöver vad som följer av tredje stycket får centralkassa efter tillstånd av tillsynsmyndigheten tillskjuta medel till förening eller aktiebolag som avses i nämnda stycke, om antingen det tillskjutna kapitalet icke kan grunda upplåningsrätt eller täcka krav på eget kapital hos föreningen, bolaget eller annorstädes eller fråga är om kreditaktiebolag som har till huvudsakligt ändamål att lämna lån mot säkerhet i form av panträtt på grundval av inteckning i bostads-, kontors- eller affärsfastighet. *Efter tillstånd av regeringen får centralkassa förvärva aktie även i annat svenskt aktiebolag, vars ändamål kan anses gagneligt för bankväsendet eller det allmänna, samt garantifondbevis eller förlagsbevis utfärdat av sådant bolag.*

Centralkassa som medverkar vid emission av aktier eller förlagsbevis på den allmänna marknaden får efter tillstånd av tillsynsmyndigheten förvärva aktie eller förlagsbevis som ingår i emissionen. Sådant aktie eller sådant förlagsbevis skall centralkassan avyttra så snart det lämpligen kan ske och senast ett år efter förvärvet. Om synnerliga skäl föreligga, kan tillsynsmyndigheten förlänga denna frist.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

34 §⁴

Centralkassa jämte anslutna jordbrukskassor skall till insättarnas skydd ha eget kapital till visst lägsta belopp. Detta bestämmes för kassorna gemensamt i förhållande till deras tillgångar och av dem ingångna garantiförbindelser (placeringar). Vid beräkningen av kapitalkravet indelas placeringarna i följande fyra grupper, nämligen

A. 1. inneliggande kassa, checkar, postremissväxlar samt fordringar hos riksbanken och riksgäldskontoret,

2. skattkammarväxlar och obligationer som utfärdats av staten, kommun eller därmed jämförlig samfällighet, allmän kassa eller inrättning, vars reglemente fastställts av *Konungen*, eller kreditaktiebolag,

3. andra fordringar för vilka staten, kommun eller därmed jämförlig samfällighet, bankaktiebolag, sparbank, centralkassa eller annan under A 1 eller 2 avsedd kassa eller inrättning, kreditaktiebolag eller försäkringsföretag med svensk koncession svarar,

2. skattkammarväxlar och obligationer som utfärdats av staten, kommun eller därmed jämförlig samfällighet, allmän kassa eller inrättning, vars reglemente fastställts av *regeringen*, eller kreditaktiebolag,

3. andra fordringar för vilka staten, kommun eller därmed jämförlig samfällighet, bankaktiebolag, sparbank, centralkassa eller annan under A 1 eller 2 avsedd kassa eller inrättning, kreditaktiebolag, *sådan bankägt aktiebolag som enligt regeringens medgivande får jämföras med kreditaktiebolag vid tillämpningen av detta stycke* eller försäkringsföretag med svensk koncession svarar,

4. fordringar för vilka säkerheten utgöres av värdehandling eller fordran, som anges under A 1-3,

5. garantiförbindelser, som utfärdats av centralkassan eller ansluten jordbrukskassa och för vilka kassan erhållit säkerhet i värdehandling eller fordran, som anges under A 1-4,

B. 1. andra fullgoda obligationer än de som angivas under A 2,

2. fordringar för vilka utländskt bankföretag eller annat försäkringsföretag än som avses under A 3 eller samfällighetsförening svarar,

3. fordringar för vilka säkerheten utgöres av värdehandling eller fordran, som anges under B 1 eller 2, eller inteckning i jordbruks-, affärs- eller bostadsfastighet eller tomträtt till sådan fastighet inom sjuttiofem procent av det uppskattade värdet av den fasta egendomen eller, i fråga om tomträtt, av byggnad som hör till tomträtten,

⁴ Senaste lydelse 1973:1161.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

4. garantiförbindelser, som utfärdats av centralkassan eller ansluten jordbrukskassa och för vilka kassan erhållit säkerhet i värdehandling eller fordran, som anges under B 1-3,

C. 1. fordringar för vilka säkerheten utgöres av

inteckning i jordbruksfastighet, i bostadsfastighet med en- eller tvåfamiljshus eller med flerfamiljshus för vilket statligt bostadslån utgår eller i tomträtt till sådan fastighet, om inteckningssäkerheten är förstärkt med borgen och inteckningen ligger mellan sjuttiofem och etthundra procent av det uppskattade värdet av den fasta egendomen eller, i fråga om tomträtt, av byggnad som hör till tomträtten,

inteckning i fastighet, som helt eller delvis är inrättad för industriell verksamhet, eller i tomträtt till sådan fastighet inom femtio procent av det uppskattade värdet av den fasta egendomen eller, i fråga om tomträtt, av byggnad och annan egendom som hör till tomträtten,

förlagsbevis eller aktie, som noteras vid fondbörs här i landet, eller borgen, dock ej till högre belopp för varje låntagare än tjugofemtusen kronor,

2. garantiförbindelser, som utfärdats av centralkassan eller ansluten jordbrukskassa och för vilka kassan erhållit säkerhet i form av värdehandling, fordran eller borgensförbindelse som anges under C 1,

D. övriga tillgångar och garantiförbindelser utom sådana som enligt femte och sjätte styckena skola avräknas från eget kapital.

För placeringar, som angivas under A, fordras ej eget kapital. I övrigt skall centralkassa jämte anslutna jordbrukskassor vid varje tidpunkt ha eget kapital till lägst ett belopp, som motsvarar sammanlagt

en procent av summan av placeringar, som angivas under B,

fyra procent av summan av placeringar, som angivas under C, och

åtta procent av summan av placeringar, som angivas under D.

Tillgång skall tagas upp till bokfört värde och garantiförbindelse till sitt nominella belopp.

Med eget kapital avses insatskapital, reservfond, dispositionsfond och av stämman fastställd vinstbalans. Med eget kapital får likställas det nominella värdet av förlagsbevis, utställda av centralkassan, intill ett belopp motsvarande det belopp vartill centralkassans och anslutna jordbrukskassors eget kapital uppgår. I fråga om förlagskapital, som långivaren kan återkräva inom fem år, skall dock iakttagas att med centralkassans och de anslutna jordbrukskassornas eget kapital får likställas högst så stor del av det varje år förfallande beloppet som svarar mot tio procent av detta kapital.

Från centralkassans och de anslutna jordbrukskassornas eget kapital skall avräknas det bokförda värdet av vad de såsom aktiekapital eller i annan form tillskjutit till företag som driver någon form av bankverksamhet. Sådan

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

avräkning skall dock ej ske i fråga om företag där staten är delägare eller i fråga om kreditaktiebolag som har till huvudsakligt ändamål att lämna lån mot säkerhet i form av panträtt på grundval av inteckning i bostads-, kontors- eller affärsfastighet.

Har centralkassa eller ansluten jordbrukskassa väsentligt ekonomiskt intresse i aktiebolag som uteslutande har till syfte att förvalta fastighet eller tomträtt som förvärvats för att bereda någon av kassorna lokaler för dess inrymmande eller tillgodose därmed sammanhängande behov, skall från det egna kapitalet avräknas åtta procent av summan av det bokförda värdet av aktierna i fastighetsbolaget och bolagets bokförda skulder eller den del av dessa som svarar mot kassans innehav av aktier i fastighetsbolaget.

Med uppskattat värde avses det värde, som kreditkassa bestämt på grundval av särskild värdering. Har enligt gällande bestämmelser om lån av statsmedel till främjande av bostadsbyggandet sådant lån beviljats till uppförande av viss byggnad, skall till grund för bedömandet i stället för uppskattningsvärdet läggas det enligt nämnda bestämmelser fastställda pantvärdet för byggnaden eller den fastighet, där denna uppföres, om ej särskilda skäl föranleda annat.

36 §⁵

Kredit får beviljas endast mot betryggande säkerhet i fast eller lös egendom eller i form av borgen. Utan säkerhet får dock kredit lämnas till ett sammanlagt belopp, som vid varje tidpunkt svarar mot högst *tre* procent av summan av centralkassas och anslutna jordbrukskassors eget kapital samt centralkassans inlåning. Därutöver får kredit utan säkerhet beviljas

Kredit får beviljas endast mot betryggande säkerhet i fast eller lös egendom eller i form av borgen. Utan säkerhet får dock kredit lämnas till ett sammanlagt belopp, som vid varje tidpunkt svarar mot högst *fem* procent av summan av centralkassas och anslutna jordbrukskassors eget kapital samt centralkassans inlåning. Därutöver får kredit utan säkerhet beviljas

1. sådan låntagare, som avses i 34 § första stycket A 2 eller 3, dock icke staten, samt utländskt bankföretag,

2. samfällighetsförening,

3. näringsidkare i och för hans rörelse, om krediten är kortvarig.

Kredit utan säkerhet enligt första stycket beviljas av centralkassa eller, efter medgivande av denna, av ansluten jordbrukskassa.

Aktie i bolag, som huvudsakligen förvaltar eller driver handel med aktier eller som idkar emissionsrörelse, får mottagas som pant endast om aktien noteras vid fondbörs här i landet. Vad nu sagts gäller även förlagsbevis som utfärdats av sådant bolag.

⁵ Senaste lydelse 1973:1161.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

Kreditkassa får ej som pant mottaga aktie i bolag, som har till uppgift att tillgodose för kreditkassor gemensamma intressen, eller förlagsbevis, som sådant bolag eller centralkassa utfärdat, och ej heller bevis om andel i eller tillskott till kreditkassan själv eller annan jordbrukets kreditkassa.

38 §⁶

Kreditkassa får ej utan tillstånd lämna kredit till ledamot av kassans styrelse, revisor i kassan eller suppleant för styrelseledamot eller revisor och ej heller till den som är anställd i kassan. Detsamma gäller kredit mot säkerhet av borgen eller fordringsbevis, som utfärdats av sådan person.

Kreditkassa får ej utan tillstånd lämna kredit till ledamot av kassans styrelse, revisor i kassan eller suppleant för styrelseledamot eller revisor och ej heller till den som är anställd i *ledande ställning* i kassan. Detsamma gäller kredit mot säkerhet av borgen eller fordringsbevis, som utfärdats av sådan person.

Tillstånd enligt första stycket lämnas såvitt gäller centralkassa av riksorganisationen och såvitt gäller jordbrukskassa av centralkassan.

Tillsynsmyndigheten prövar fråga om anställd skall anses ha sådan ledande ställning som avses i första stycket.

40 §⁷

Ställes lån icke att betalas inom ett år, skall kreditkassa förbehålla sig rätt att säga upp lånet till återbetalning senast inom sagda tid.

Utan förbehåll enligt första stycket får

1. centralkassa bevilja återlån enligt reglementet angående allmänna pensionsfondens förvaltning med längre löptid än ett år,
2. kreditkassa utlämna andra lån mot skuldebrev med längre löptid än ett år till ett sammanlagt belopp, som tillsammans med belopp av här avsedd utlåning från övriga kreditkassor inom vederbörande centralkassas verksamhetsområde vid varje tidpunkt svarar mot högst tjugofem procent av summan av centralkassans och anslutna jordbrukskassors eget kapital samt centralkassans inlåning efter avdrag för lån som tagits upp hos allmänna pensionsfonden i samband med återlån.

Förfallotiden för lån skall bestämmas så, att den är förenlig med villkoren för kreditkassans förbindelser. Lån som avses i andra stycket 2 får icke ställas på längre återbetalningstid än tio år. Har för sådant lån icke ställts säkerhet i fast eller lös egendom, skall i skuldebrevet utfästas årlig avbe-

⁶ Senaste lydelse 1968:605.

⁷ Senaste lydelse 1970:723.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

talning i förhållande till den tid för vilken lånet beviljas.

Centralkassa skall enligt 17 § tredje stycket meddela de särskilda anvisningar som fordras för tillämpningen av bestämmelserna i andra stycket 2 och tredje stycket första punkten.

Kreditkassa skall förbehålla sig rätt att säga upp lån som avses i andra stycket till återbetalning senast inom tre månader, om säkerheten för lånet försvagas i märklig mån eller, i fråga om lån utan säkerhet, om trygghet icke längre föreligger för låneförbindelsens fullgörande.

Bestämmelserna i denna paragraf äga icke tillämpning på lån, för vars fulla gäldande staten, kommun eller därmed jämförlig samfällighet svarar. Föreskriften i tredje stycket första punkten gäller dock även sådant lån. I fråga om lån för vilket utländskt bankföretag svarar får, om särskilda skäl föreligga, undantag ske från tredje stycket tredje punkten och femte stycket.

Bestämmelserna i denna paragraf äga icke tillämpning på lån, för vars fulla gäldande staten, kommun eller därmed jämförlig samfällighet svarar. Föreskriften i tredje stycket första punkten gäller dock även sådant lån. I fråga om lån för vilket utländskt bankföretag svarar får, om särskilda skäl föreligga, undantag ske från tredje stycket tredje punkten och femte stycket. *Undantag från tredje stycket tredje punkten får, om särskilda skäl föreligga, ske även i fråga om lån som lämnas av kreditkassa tillsammans med utländskt bankföretag eller som i sin helhet refinansieras utomlands.*

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1975.

Vid tillämpningen av 3, 23, 24, 28, 34, 72 och 74 §§ i den nya lydelsen skall med sådant beslut av regeringen som där sägs jämföras beslut som före den 1 januari 1975 har fattats av Konungen.

4 Förslag till

Lag om ändring i lagen (1970:65) om Sveriges allmänna hypoteksbank och om landshypoteksföreningar

Härigenom föreskrives i fråga om lagen (1970:65) om Sveriges allmänna hypoteksbank och om landshypoteksföreningar¹

dels att i 3, 31, 34, 35 och 61–63 §§ ordet "Konungen" skall bytas ut mot "regeringen",

dels att 49 och 50 §§ skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

49 §

Skuldförbindelse med tillhörande säkerhet, som lämnats till förening för utlämnat lån, skall, om ej annat beslutats enligt andra stycket, snarast ställas under offentlig vård. Denna utövas av ett ombud som förordnas av länsstyrelsen i det län där föreningens styrelse har sitt säte (offentligt ombud).

Förening kan besluta att första stycket icke skall tillämpas av föreningen. Sådant beslut skall godkännas av banken.

Länsstyrelsen bestämmer arvode till offentligt ombud.

Skuldförbindelse med tillhörande säkerhet, som lämnats till förening för utlämnat lån, skall, om ej annat beslutats enligt andra stycket, snarast ställas under offentlig vård. Denna utövas av ett ombud som förordnas av länsstyrelsen i det län där föreningens styrelse har sitt säte (offentligt ombud). *Länsstyrelsen får förordna suppleant för ombudet.*

50 §

Lånehandlingarna skall förvaras under två särskilda lås med olika nycklar i förvaringsrum som är brandsäkert och även i övrigt betryggande. Finns offentligt ombud, skall denne inneha nyckeln till det ena låset. Annan nyckel skall omhänderhas av person som föreningen utser.

Lånehandlingarna skall förvaras i förvaringsrum under två särskilda lås med olika nycklar. Finns offentligt ombud, skall denne inneha nyckeln till det ena låset. Annan nyckel skall omhänderhas av person som föreningen utser. *Skuldförbindelser med tillhörande säkerheter i låneärenden som är under handläggning får dock förvaras i annat förvaringsrum på sätt föreningen bestämmer. Förvaringsrum skall vara brandsäkert och även i övrigt betryggande.*

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1975.

¹ Senaste lydelse av 62 § 1971:662

FINANSDEPARTEMENTET

Utdrag
PROTOKOLL
vid regeringssammanträde
1975-03-13

Närvarande: statsministern Palme, ordförande, och statsråden Sträng, Andersson, Johansson, Holmqvist, Aspling, Lundkvist, Geijer, Bengtsson, Norling, Löfberg, Lidbom, Carlsson, Gustafsson, Zachrisson, Leijon, Hjelm-Wallén.

Föredragande: statsrådet Sträng.

Proposition om vissa ändringar i banklagstiftningen m. m.

1 Inledning

Den år 1968 genomförda reformen av banklagstiftningen – lagarna (1955:183) om bankrörelse (BL), (1955:416) om sparbanker (SpL) och (1956:216) om jordbrukskasserörelsen (JkL) – avsåg bankinstitutens rörelse-regler som i allt väsentligt utformades enhetligt för affärsbanker, sparbanker och jordbrukets kreditkassor (prop. 1968:143, BaU 60, rskr 368, SFS 1968:601, 602 och 605). År 1970 vidtogs vissa jämkningar i reglerna om kreditgivning och om kreditjävn (prop. 1970:181, BaU 77, rskr 448) och år 1972 liberaliserades kravet på täckning med eget kapital för banks engagemang i bostadsfinansierande kreditaktiebolag (prop. 1972:118, NU 53, rskr 303). I övrigt har rörelsereglerna i sak gällt oförändrade sedan 1968 års banklagsöversyn.

Bankinspektionen har i skrivelse den 15 februari 1972 föreslagit att bestämmelserna om kapitaltäckningskrav och om rätt att lämna krediter utan särskild säkerhet, s. k. blancokrediter, skall liberaliseras såvitt angår bankinstituts kreditgivning till sidobolag som driver factoring- och leasingrörelse eller annan finansieringsrörelse. Efter remiss har yttranden över skrivelsen avgetts av fullmäktige i riksbanken, Svenska bankföreningen och Svenska sparbanksföreningen.

Sparbanksföreningen har i skrivelse den 17 januari 1973 hemställt om lagändring, varigenom sparbank ges möjlighet att efter regeringens tillstånd förvärva aktier i svenskt aktiebolag med ändamål som är till gagn för bankväsendet eller det allmänna. Efter remiss har yttranden över skrivelsen avgetts av bankinspektionen, fullmäktige i riksbanken, bankföreningen och Sveriges jordbrukskassförbund (numera Sveriges föreningsbankers förbund). Förbundet har i sitt yttrande hemställt att i förvävsreglerna för cen-

tralkassorna vidtas ändring som svarar mot den för sparbankerna begärda ändringen. Bankinspektionen har avgett yttrande över förbundets hemställan.

Bankföreningen har i skrivelse den 21 juni 1973 föreslagit dels att den generella ramen för bankernas möjligheter att lämna blancokrediter vidgas, dels att kreditjävsreglerna liberaliseras såvitt angår vissa befattningshavare. Efter remiss har yttranden över denna skrivelse avgetts av bankinspektionen, fullmäktige i riksbanken, sparbanksföreningen, dåvarande postbanken och Svenska bankmannaförbundet.

Utöver vad nu angetts avser jag att behandla vissa rörelseregler av betydelse för bankinstitutens möjligheter att medverka vid internationell kreditgivning och vid upplåning i utlandet.

Även några frågor som inte gäller bankinstitutens rörelseregler skall behandlas.

Jordbruksskassförbundet har i skrivelse den 20 september 1973 hemställt om rätt för kreditkassa att till medlemmarna/låntagarna i kassan utbetala sådant överskjutande insatsbelopp som – genom att medlemsinsatsen är knuten till lånets storlek – kan uppkomma vid t. ex. amortering av lån. Bankinspektionen har avgett yttrande över skrivelsen.

Slutligen skall behandlas en skrivelse den 7 oktober 1974, vari Sveriges allmänna hypoteksbank begärt vissa justeringar i lagen (1970:65) om Sveriges allmänna hypoteksbank och om landshypoteksföreningar. Bankinspektionen och länsstyrelsen i Stockholms län har avgett yttranden över hypoteksbankens skrivelse.

2 Kapitaltäckning m. m. i fråga om bankinstituts krediter till sidobolag

2.1 Gällande bestämmelser m. m.

För bankinstituten gäller vissa bestämmelser om möjlighet till engagemang i företag som driver kreditverksamhet. Bestämmelserna finns för affärsbankerna i 55 § BL, för sparbankerna i 24 § SpL och för centralkassorna i 32 § JkL.

Affärsbank kan efter tillstånd av regeringen förvärva aktie i annan affärsbank, i utländskt bankföretag och i svenskt aktiebolag eller utländskt företag, vars ändamål kan anses gagneligt för bankväsendet eller det allmänna, samt garantifondbevis eller förlagsbevis som utfärdats av sådant bolag eller företag. Sparbank får till ett belopp som svarar mot högst 10 % av bankens egna fonder förvärva andel i sådan ekonomisk förening eller aktie i sådant bolag, som med regeringens godkännande verkar som en sammanslutning av svenska sparbanker för tillgodoseende av gemensamma intressen, eller garantifondbevis eller förlagsbevis som utfärdats av föreningen eller bolaget, eller i övrigt tillskjuta medel till föreningen eller bolaget. Sparbank får dessutom efter tillstånd av bankinspektionen tillskjuta medel

till sådan förening eller sådant bolag, om tillskottet inte kan grunda upplåningsrätt eller täcka krav på eget kapital eller om det är fråga om tillskott till ett bostadsfinansierande kreditaktiebolag. För centralkassa inom jordbrukskasserörelsen gäller likartade regler.

Kapitaltäckningsreglerna (57 § BL, 26 § SpL och 34 § JkL) har till syfte att trygga att bankinstituten till insättarnas skydd håller en tillräcklig kapitalstyrka i form av eget kapital (för sparbankerna egna fonder). Bestämmelserna, som är enhetligt utformade för de olika typerna av institut, har karaktär av placeringsregler med olika krav på täckning med eget kapital allt efter placeringens art. Reglerna fick i allt väsentligt sin nuvarande utformning i samband med 1968 års översyn av banklagstiftningen.

Kapitaltäckningsbestämmelserna innebär i huvudsak följande. Bankinstitutens tillgångar är indelade i fyra riskgrader. Den lägsta riskgraden omfattar placeringar med ingen eller ringa förlustrisk och i den högsta riskgraden ingår de mest riskbetonade tillgångarna. Placeringarna i lägsta riskgraden – betecknad som grupp A i lagtexten – är helt fria från krav på täckning med eget kapital. I denna riskgrad upptas bl. a. svenska stats- och kommunobligationer och hypoteksobligationer och obligationer utgivna av kreditaktiebolag samt andra fordringar för vilka staten, kommun eller därmed jämförlig samfällighet, svenskt bankinstitut eller vissa andra rättssubjekt, däribland kreditaktiebolag, svarar. Tillgångarna i nästa riskgrad (grupp B), bl. a. andra fullgoda obligationer än dem som förts till grupp A, skall täckas med 1 % eget kapital. Tillgångarna i grupp C skall täckas med 4 % eget kapital. Till den högsta riskgraden, grupp D, förs alla tillgångar som inte förts till någon av de andra riskgraderna. Kapitaltäckningskravet för denna riskgrad är 8 %. Det samlade kravet på eget kapital som gäller för ett bankinstitut erhålls genom att kapitalkraven för institutets olika tillgångar läggs samman.

Med affärsbanks eget kapital avses aktiekapital, reservfond, dispositionsfond och vinstbalans som fastställts av bolagsstämma. Med centralkassas och jordbrukskassas eget kapital avses insatskapital, reservfond, dispositionsfond och fastställd vinstbalans. Sparbanks egna fonder är grundfond, reservfond och garantifond.

För bankinstituts engagemang i sidobolag, dvs. svenskt eller utländskt företag som driver någon form av bankverksamhet, gäller en särskild regel. Från bankinstitutets eget kapital skall nämligen avräknas det bokförda värdet av vad banken som aktiekapital eller i annan form tillskjutit till sådant företag. Regeln innebär således att kapitaltäckningskravet för sidobolagsengagemang är 100 %. Två typer av sidoföretag är undantagna från detta stränga täckningskrav, nämligen dels företag där staten är delägare, dels – efter lagändring år 1972 – bostadsfinansierande kreditaktiebolag (Svensk Bostadsfinansiering AB BOFAB, Sparbankernas Intecknings AB m. fl.).

För bankinstituten gäller som huvudregel att kredit inte får lämnas utan att säkerhet i egendom eller i form av borgen ställs och att säkerheten

är betryggande (59 § BL, 28 § SpL och 36 § JkL). I viss utsträckning får dock blancokrediter ges, dvs. undantag göras från kravet på särskild säkerhet. Dels får blancokrediter lämnas generellt inom en på visst sätt bestämd ram och dels får sådana krediter lämnas till vissa låntagare som kan presumeras vara goda för sina förbindelser, däribland kreditaktiebolag. En närmare redogörelse för bestämmelserna lämnas i avsnitt 4.

De svenska bankinstituten har intressen i ett stort antal sidobolag vilka driver verksamhet av varierande art. En grupp utgörs av utländska bankföretag. En annan utgörs av kreditaktiebolag, dels bostadsfinansierande, dels industri-, fartygs- och exportfinansierande och dels kommunfinansierande. En översikt över dessa slag av sidoföretag finns intagen i prop. 1972:118 s. 18. En tredje grupp består av aktiebolag genom vilka bankinstitut driver speciella rörelsegrenar. Gruppen omfattar i huvudsak ett antal dataservicebolag och s. k. factoring- och leasingbolag. De sist nämnda bolagen driver finansieringsverksamhet i form av belåning och köp av fakturafordringar (factoring) resp. finansiering av investeringar i maskiner och annan produktionsutrustning genom uthyrning av sådan utrustning till produktionsföretag (leasing). Om utvecklingen av denna verksamhet kan lämnas följande uppgifter.

Flertalet av de factoring- och leasingbolag som samarbetar med banker är numera bankägda. Sparbankernas Bank driver factoring- och leasingverksamhet genom två helägda dotterbolag, Sparfactoring AB och Sparleasing AB. Svenska Handelsbanken äger Svenska Finans AB Svefina som driver verksamhet genom två dotterbolag, Svensk Factoring AB och Svensk Leasing AB. Merkantil Factoring AB och Merkantil Leasing AB är helägda dotterbolag till Götabanken. Post- och Kreditbanken äger samtliga aktier i Kredit Leasing AB och 80 % av aktierna i Factoring Service AB (20 % av aktierna ägs av ett utländskt bolag). Den totala balansomslutningen för nu nämnda factoring- och leasingbolag uppgick under ett vart av åren 1972–1974 till 427, 634 resp. 1 165 milj. kr. Omslutningen för det största bolaget, Svenska Finans AB Svefina, var under nämnda år 284, 366 resp. 744 milj. kr. Ytterligare ett bankägt factoring- och leasingbolag, Banco Finans AB, har nyligen tillkommit genom att provinsbankerna – Skaraborgsbanken, Skånska Banken, Sundsvallsbanken, Uplandsbanken, Wermlandsbanken och Östgötabanken – fått tillstånd att förvärva samtliga aktier i bolaget. Detta har övertagit den factoringverksamhet som tidigare drevs av AB Vendax, vilket ägdes av Skandinaviska Enskilda Banken och provinsbankerna närliggande bolag.

En affärsbank, Skandinaviska Enskilda Banken, samarbetar med factoring- och leasingbolag utan delägarskap däri. Verksamheten drivs av Finansierings AB Scandic med tre dotterbolag. Finansierings AB Scandic, vars omslutning år 1973 var 412 milj. kr., ägs av investmentbolagen AB Custos och Säfveåns AB. Provinsbankerna samarbetar med AB Vendax i fråga om leasing.

2.2 Bankinspektionens skrivelse

Av skrivelsen framgår att bankinspektionen verkat för att bankerna själva genom aktieförvärv övertar den factoring- och leasingrörelse som i flera fall har drivits i särskilda bolag. En utveckling i denna riktning har för inspektionen från olika synpunkter framstått som lämplig och riktig. Bankerna har stått som initiativtagare till bildandet av företagen och verksamheten har bedrivits i nära samarbete med bankerna i såväl finansiellt som administrativt hänseende. Från det allmännas sida är det vidare en fördel att inspektionens insyn underlättas genom att bankerna övertar factoring- och leasingföretagen. Bankinspektionen framhåller att bolagsordningarna för de redan bankägda factoring- och leasingföretagen har utformats efter överläggningar mellan berörda banker och inspektionen. En av målsättningarna har därvid varit att bolagen skulle få ett efter sina rörelser avpassat eget kapital så att de själva skulle kunna uppträda som låntagare på kreditmarknaden utan att direkt behöva repliera på vederbörande moderbank. Från allmän synpunkt är detta en fördel då ansvar för upplåning, vilken de factovilar på en banks ställning som ägare och inte på låntagarens egen kreditvärdighet, inte kommer till uttryck i bankens böcker och årsredovisningar. Sådana överväganden har lett till att i bolagsordningarna för de bankägda factoring- och leasingföretagen tagits in bestämmelser om en högsta gräns för bolagens upplåning. Denna får inte överstiga summan av dels vissa likvida tillgångar, dels 12,5 gånger sammanlagda beloppet av företagens eget redovisade kapital, garantifond och, med viss begränsning, nominella värdet av förlagsbevis, utställda av bolagen.

Inspektionen erinrar om att de nuvarande kapitaltäckningsreglerna innebär dels att en banks aktieinvestering i ett factoring- och leasingföretag – liksom förvärv av sådant företags förlagsbevis och garantifondbevis eller garantifondförbindelser – kräver 100 % kapitaltäckning, dels att bankens utlåning till företaget kräver 8 % kapitaltäckning. Med ett exempel visar inspektionen hur det totala kapitaltäckningskravet blir i det fallet banken driver factoring- och leasingrörelsen via ett av banken ägt bolag och i det fallet verksamheten drivs direkt av banken. Om verksamheten drivs via ett bolag och det förutsätts att bankens engagemang i bolaget består av dels ett aktieinnehav på 5 milj. kr., dels ett förlagslån på samma belopp, dels vanliga krediter på 125 milj. kr. ($12,5 \times 10$ milj. kr.) blir det totala kapitaltäckningskravet 20 milj. kr. (100 % av 10 milj. kr. plus 8 % av 125 milj. kr.). Om factoring- och leasingverksamheten i stället drivs inom ramen för bankens vanliga rörelse med fordringar på 135 milj. kr. – motsvarande engagemanget i sidobolaget i det första fallet – blir kapitaltäckningskravet 10,8 milj. kr. (8 % av 135 milj. kr.). Inspektionen anser att det inte är tillfredsställande att den form i vilken factoring- och leasingverksamheten bedrivs starkt kan påverka kapitaltäckningskravet. Kravet på kapitaltäckning blir dock inte alltid större genom att rörelsen idkas via dotterbolag i jämförelse med att banken själv hade bedrivit verksamheten. Kapitaltäckningskravet kan i vissa

fall tvärtom minska. Detta blir effekten om t. ex. factoring- och leasingbolagets i exemplet antagna förlagslån på 5 milj. kr. och övriga krediter på 125 milj. kr. i stället placeras hos andra långivare än banken.

Bankinspektionen finner det inte möjligt att undanröja de otillfredsställande konsekvenserna av de nuvarande kapitaltäckningsreglerna genom att låta factoring- och leasingföretagen falla utanför lagens definition "företag som driver någon form av bankverksamhet", dvs. de företag som åsyftas med 100 %-regeln. Den lösning inspektionen kommer fram till grundas i stället på en jämförelse med kreditaktiebolagen. Enligt inspektionen kan diskuteras om inte ett factoring- och leasingföretag som ägs av en bank och som i sin bolagsordning har upplåningsrättsregler av förut beskriven typ genom analogisk lagtolkning kan jämföras med ett kreditaktiebolag. För en sådan analogi skulle kunna åberopas att ett factoring- och leasingföretag med en angiven bolagsordning till sin konstruktion stämmer överens med ett kreditaktiebolag i här relevanta avseenden. Genom att en bank förvärvat aktierna i factoring- och leasingföretaget – och bolaget därmed får anses utgöra en integrerad del av bankens organisation – står företaget vidare, liksom kreditaktiebolagen, under inspektionens tillsyn. Om ett factoring- och leasingföretag när det gäller kapitaltäckning kunde jämföras med ett kreditaktiebolag, skulle man i stort sett uppnå överensstämmelse mellan de båda fallen i exemplet beträffande kravet på täckning i eget kapital hos banken. Någon kapitaltäckning för en banks placeringar i obligationer eller andra fordringar för vilka kreditaktiebolag svarar krävs nämligen inte. Däremot kräver innehav av aktier, garantifondbevis, garantifondförbindelser och förlagsbevis i sådana bolag täckning enligt 100 %-regeln.

Skulle ett bankägt factoring- och leasingföretags förlagslån placeras utanför moderbanken, blev det emellertid billigare för denna från kapitaltäcknings synpunkt att bedriva verksamheten via dotterbolag än att själv idka rörelsen ifråga. Ett sätt att lösa denna komplikation vore att ändra de förut angivna upplåningsrättsreglerna så, att endast förlagslån som placerades hos moderbanken skulle vara upplåningsrättsgrundande. De aktuella reglerna överensstämmer dock på denna punkt med vad i motsvarande hänseende i allmänhet gäller för de helt eller delvis bankägda kreditaktiebolagen. Någon olägenhet av upplåningsrättsreglernas hittillsvarande konstruktion i dessa bolag har inte kunnat iakttas. Med hänsyn härtill vill inspektionen inte förorda att ändringar nu vidtas i de bankägda factoring- och leasingföretagens motsvarande regler.

Inspektionen diskuterar möjligheten att analogivis behandla factoring- och leasingföretagen som kreditaktiebolag. I lagen (1963:76) om kreditaktiebolag definieras kreditaktiebolag såsom bolag som har till ändamål att driva lånerörelse och att genom utgivande av obligationer eller andra för den allmänna rörelsen avsedda förskrivningar upplåna för verksamheten erforderliga medel utan att i verksamheten ingår bankrörelse. Factoring- och leasingföretagen faller inte in under denna definition, eftersom de inte

har någon obligations- eller annan upplåning på den allmänna kreditmarknaden. Enligt sina bolagsordningar skall dessa företag f. ö. uttryckligen inte driva sådan rörelse som avses i lagen om kreditaktiebolag. Flera kreditaktiebolag lånar – fastän de alltså i och för sig har legal möjlighet till det – dock inte upp på allmänna marknaden utan skaffar medel för sin rörelse genom reversupplåning i AP-fonden. De faktiska skillnaderna när det gäller själva sättet för upplåningen är därför inte så stora. Av formella skäl finner inspektionen det dock inte möjligt att i fråga om kapitaltäckningskravet vid banks engagemang i factoring- och leasingföretag tolkningsvis behandla sådana företag som kreditaktiebolag. Enligt inspektionen bör den uppkomna kapitaltäckningsfrågan lösas genom lagstiftning. En grundläggande synpunkt bör därvid vara att det sätt på vilket en verksamhet organiserats inte bör ha någon mera betydande inverkan på storleken av det egna kapital som den berörda banken måste ställa som täckning för att få driva rörelsen. Enligt inspektionen kan denna effekt undgås genom att företag av den typ varom här är fråga jämföras med kreditaktiebolag. Att i lagtext närmare precisera vilka företag som på detta sätt lämpligen bör jämföras med kreditaktiebolag är emellertid förenat med svårigheter, eftersom inte enbart factoring- och leasingföretag utan också andra bankägda finansieringsbolag av likartad konstruktion bör kunna komma i fråga. Inspektionen föreslår att frågan lösas så att regeringen får rätt att i varje enskilt fall bestämma om det aktuella företaget skall i förevarande avseende jämföras med ett kreditaktiebolag. Därvid får särskilt beaktas företagets verksamhet, ägareförhållanden, upplåningsregler m. m.

Bankinspektionen framhåller vidare att, när ett factoring- och leasingföretag är dotterbolag till en bank, det är överflödigt för banken att skydda sina krediter till företaget genom pantträtt i utestående fordringar i factoring- och leasingrörelsen. Den av pantsättningen föranledda denuntiationen av pantsättningen med factoring- och leasingkunderna anses också motverka strävandena att ge factoring- och leasingföretaget en självständig status. Om utlåningen till dotterföretaget inte säkerställs med betryggande pant eller borgen, måste f. n. bankens allmänna blancokreditvolym tas i anspråk, vilket enligt inspektionens mening dock inte är behövligt. Den aktuella blancokreditfrågan bör enligt inspektionen lösas på samma sätt som kapitaltäckningsfrågan, nämligen genom att de ifrågavarande företagen jämföras med kreditaktiebolag. Utlåning till sådana bolag inkräktar inte på bankernas möjligheter att lämna blancokrediter på annat håll. Om kapitaltäckningsreglerna i BL ändras på sätt här har föreslagits följer av hänvisningen i 59 § första stycket punkt 1 till 57 § första stycket A 2 eller 3 att blancokreditvolymen inte behöver tas i anspråk vid kreditgivning till sådana företag varom nu är fråga. Lagbestämmelserna om blancokredit behöver därför inte ändras.

Bankinspektionen påpekar att de behandlade problemen hittills inte har haft någon större aktualitet för sparbankerna och jordbruksskasserörelsen.

Om emellertid en sparbank förvärvar garantifondbevis eller förlagsbevis utfärdade av Sparfactoring AB eller Sparleasing AB, vilka bolag ägs av Sparbankernas Bank, samtidigt som sparbanken lämnar vederbörande företag kredit, uppkommer delvis samma problem i fråga om kapitaltäckningen som gäller för bankaktiebolagen. Motsvarande gäller i blancokredithänseende. Av dessa skäl och då rörelsereglerna i banklagstiftningen numera med några undantag är enhetliga förordar inspektionen att i SpL och JkL vidtas ändringar som svarar mot vad inspektionen föreslagit i fråga om BL.

2.3 Remissyttrandena

Riksbanksfullmäktige framhåller att det förhållandet att en del av en banks rörelse förläggs till andra juridiska enheter än banken själv ger upphov till en serie problem. Inspektionen tar upp två av dessa nämligen inspektionens möjligheter till insyn och kontroll samt kapitaltäcknings- och blancokreditfrågan. Beträffande insynsfrågan anser fullmäktige att inspektionens argument för att bankanknutna finansieringsbolag också formellt bör ha ställning som dotterbolag är övertygande. Det finns inte, även om gränsfall kan förekomma, någon anledning att acceptera att banker genom att arbeta via en sidoorganisation undviker den kontroll och insyn som är en grundläggande princip i svensk banklagstiftning. Det bör från det allmännas sida uttryckligen krävas att sidoverksamheter sker via dotterbolag. Fullmäktige tillägger att det dock bör föreligga starka skäl för att rörelsen över huvud taget förläggs till ett särskilt företag, även om detta är dotterbolag.

En ändring av kapitaltäckningsreglerna i enlighet med inspektionens förslag synes däremot vara en fråga av underordnad betydelse. Inspektionen utgår från att kapitaltäckningskravet inte bör vara hårdare då en rörelse bedrivs genom ett dotterbolag än då det bedrivs av banken själv. Ifrågasvarande finansieringsbolags upplåningsbehov täcks emellertid utöver det riskbärande kapitalet väsentligen genom en av banken organiserad inlåning från bankkunder, som annars skulle ha placerat medlen i form av s. k. specialinlåning i bankerna. Om finansieringsbolaget är ett dotterbolag blir kapitalkravet på moderbanken i detta fall i det närmaste detsamma som om rörelsen bedrivits inom banken. Som inspektionen påpekar kan kapitalkravet vid utlåning genom dotterbolag även bli väsentligt lägre, nämligen om dotterbolagets förlagslån placeras utanför moderbanken. Något påtagligt behov att nu vidtaga den av bankinspektionen föreslagna ändringen i kapitaltäckningsreglerna synes därför inte föreligga. En isolerad ändring av detta slag är, enligt fullmäktiges mening, olämplig framför allt därför att inpassningen av finansieringsbolagen i banklagstiftningen och den kreditpolitiska lagstiftningen är en komplicerad fråga som bör omsorgsfullt prövas. De finansieringsbolag som bankinspektionens förslag syftar på – i första hand de som ägnar sig åt factoring- och leasingrörelse men även de som

ägnar sig åt konsumtionskreditgivning – skiljer sig enligt fullmäktige på ett avgörande sätt från de existerande kreditaktiebolagen. Kreditaktiebolagen ägnar sig huvudsakligen åt långfristig kreditgivning. De har etablerats, ofta av staten eller med statens medverkan, för att tillgodose från allmän synpunkt angelägna kreditbehov, nämligen bostadsproduktionen, mindre företags kapitalförsörjning samt stora och riskbetonade investeringar. Deras upplåning sker huvudsakligen på kapitalmarknaden genom obligationslån eller genom direkta lån från AP-fonden. Finansieringsbolagen är engagerade i en mera kortfristig kreditgivning som är av samma slag eller ersätter en del av bankernas utlåningsrörelse. De kreditbehov de täcker kan inte anses särskilt stödda av det allmänna. Deras upplåning är i stort sett av samma karaktär som bankernas specialinlåning. Deras verksamhet står således bankernas rörelse mycket nära såväl på utlånings- som inlåningssidan. I de fall de arbetar nära samman med en bank eller grupp av banker kan det sägas, att en del av bankernas rörelse flyttas ut till finansieringsbolagen. Denna karakteristik utesluter enligt fullmäktige inte att det ibland finns starka skäl för en specialisering av kreditmarknadens institutioner.

Från vad som brukar kallas bankpolitisk synpunkt erbjuder finansieringsinstituten av nämnda typ särskilda problem både genom att deras rörelse i mycket överensstämmer med bankinstitutens och genom att de ofta verkar i nära samarbete med banker. Dessa institut som varken anses som banker eller som kreditaktiebolag börjar spela en roll på den svenska kreditmarknaden, som motiverar en prövning om och hur de behöver inpassas i den grundläggande lagstiftning som reglerar kreditinrättningarnas verksamhet. Från kreditpolitisk synpunkt är det mest iögonfallande att finansieringsbolagen är oberoende av verkningarna av kreditpolitiska instrument som utnyttjas för att påverka volymen och inriktningen av bankernas kreditgivning. Klarast framträder detta vid de reellt bankanknutna bolagen. Genom att t. ex. factoringrörelsen läggs utanför bankens balansräkning ernås, att den del av inlåningen som förs till finansieringsbolaget inte kommer med i basen för de mot banken riktade likviditetskvotskraven. Inlåningen i finansieringsbolaget kan sålunda helt användas till utlåning, medan om rörelsen legat inom banken 30 eller 24 % skulle ha fått avsättas till placering i likvida tillgångar. Ännu starkare blir kontrasten i ett läge då, som under år 1970, bankernas utlåning begränsas genom ett utlåningstak. I detta fall kan finansieringsbolagets utlåning fritt öka medan utlåningen inom bankens ram begränsas hårt.

Fullmäktige drar slutsatsen att det finns ett behov av att utreda formerna för finansieringsbolagens verksamhet och dessa bolags anknytning till bankerna. Från stabiliseringssynpunkt måste prövas hur bolagens verksamhet påverkar effektiviteten hos olika kreditpolitiska instrument. Enligt fullmäktiges mening borde en ändring i kapitaltäckningsreglerna inte komma i fråga förrän ett ställningstagande har skett i de av fullmäktige berörda frågorna. Oavsett detta borde emellertid införas krav på att de bankanknutna bolagen

skall ges ställning som dotterbolag.

Bankföreningen framhåller att det är angeläget att kapitaltäckningskravet reduceras och tillstyrker därför bankinspektionens förslag. Med anledning av att den föreslagna liberaliseringen av kapitaltäckningskravet avses omfatta inte bara factoring- och leasingföretag utan även krediter till andra bankägda finansieringsföretag av likartad konstruktion utgår bankföreningen från att förslaget gäller också i fråga om sådana bolag i vilka banks aktieinnehav inte avser alla eller ens flertalet aktier i bolaget. Bedömningen huruvida bolaget skall i här relevant hänseende jämföras med kreditaktiebolag måste ske efter andra kriterier, i första hand de regler i lag och bolagsordning som kan komma att gälla till skydd för bolagets soliditet. Enligt bankföreningen bör längre fram – senast i samband med den kommande anpassningen av banklagen till den nya aktiebolagslagen – en ytterligare sänkning av kapitaltäckningskravet ske. Bankföreningen syftar därvid på att det nuvarande kapitaltäckningskravet på 100 % för banks innehav av aktier i sidobolag bör sänkas till 8 %. Enligt bankföreningen finns inte skäl att, som f. n. är fallet, i detta hänseende göra skillnad mellan aktieengagemang i sidobolag vari staten är meddelägare och engagemang i andra sidobolag. Bankföreningen anser bankinspektionens förslag i blancokreditfrågan väl-motiverat.

Bankföreningen har vidare med anledning av vad riksbanksfullmäktige uttalat i ärendet anført i huvudsak följande. Det kan i och för sig vara riktigt att de av bank helägda dotterbolagen delvis finansierar sin rörelse genom sådan inlåning från bankkunder som annars i form av s. k. specialinlåning skulle ha gått till bankerna. Denna del av de bankägda factoring- och leasingbolagens upplåning är dock inte alls dominerande. Avgörande är i vilken utsträckning de banker, som skulle beröras av en ändrad kapitaltäckningsregel, har utlåning till eller har ställt garantier på uppdrag av sina helägda factoring- och leasingföretag. Dessa banker har beaktansvärda placeringar i dotterbolagen, som kräver 8 % kapitaltäckning. Förutom att dessa krediter och garantier för närvarande fordrar kapitaltäckning krävs att säkerhet ställs för krediterna, om inte blancokreditkvoten skall belastas. En förändring enligt bankinspektionens förslag av kapitaltäckningsreglerna kan alltså knappast sägas vara av underordnad betydelse för de berörda bankerna. Den kreditgivning som sker genom de bankägda factoring- och leasingbolagen går uteslutande till näringslivet och avser inte t. ex. konsumtionskrediter. De företag, som begagnar sig av factoring och leasing, återfinns företrädesvis i den mindre och medelstora industrin, vilken sedan mitten av 1960-talet haft allt mindre möjligheter att finansiera sin rörelse med egna medel. Factoring innebär för dessa företag ett optimalt utnyttjande av tillgängliga säkerheter. Därjämte ingår i factoring en service – kreditprövning, kundbevakning, reskontraföring etc. – av ett slag som företagen inte själva kan ombesörja till rimliga kostnader. Leasing utgör främst för små och medelstora företag ett attraktivt alternativ till avbetalningsköp och

annan finansiering av maskininvesteringar. Factoring- och leasingföretag har också under senare period etablerats i betydande antal både i Sverige och utomlands och är ett allmänt förekommande inslag i modernt kreditliv. De svenska företagens fordringsportföljer uppgår till flera miljarder kronor. Mot bakgrund härav kan det hävdas att factoring- och leasingföretag generellt sett fyller ett även från allmän synpunkt angeläget kreditbehov. Enligt den föreslagna ordningen skall regeringen avgöra vilka som skall få jämföras med kreditaktiebolag. Med en sådan prövning synes fullmäktiges farhågor om grundade att den tilltänkta kretsen av företag inte skulle fylla de krav som från banklagens synpunkt kan böra uppställas. Starka administrativa och företagsekonomiska skäl har betingat etableringar av särskilda factoring- och leasingföretag, vari bankerna äger aktier. Genom att regeringen efter tillstyrkan av bankinspektionen medgett att bankerna förvärvat dessa aktier borde konstruktionen anses till fullo sanktionerad av det allmänna. Riksbanksfullmäktiges invändningar mot förslaget från kreditpolitiska utgångspunkter bör enligt bankföreningen inte åberopas mot utformningen av en kapitaltäckningsregel i banklagen. Kapitaltäckningsbestämmelserna har till syfte att trygga att bankinstitutens till insättarnas skydd håller eget kapital av viss minsta storlek. Enligt bankföreningen är det i strid mot banklagens uppbyggnad och funktion att låta kreditpolitiska synpunkter påverka lagens innehåll. Bankinspektionens förslag avser endast en anpassning av kapitaltäckningsreglerna till det förhållande som har uppkommit genom att vissa banker har fått regeringens tillstånd att förvärva aktier i factoring- och leasingbolag. Det kan därför inte vara rimligt att de banker, som äger factoring- och leasingbolag skall missgynnas i kapitaltäcknings- och blancokreditbehandlingen i avvaktan på en utredning huruvida kreditpolitiska effekter kan uppkomma av att factoring- och leasingverksamhet bedrivs av särskilda bolag.

Sparbanksföreningen har ingen erinran mot bankinspektionens förslag men framhåller att värdet av förslaget för sparbankernas del blir begränsat så länge som sparbank saknar den möjlighet affärsbank har att efter regeringens tillstånd förvärva aktier i bl. a. företag av förevarande slag. Föreningen aviserar en framställning till regeringen i denna fråga (se avsnitt 3).

2.4 Föredraganden

Bankinspektionen har i en skrivelse till regeringen tagit upp frågor som gäller tillämpningen av kapitaltäcknings- och blancokreditreglerna på bankinstitutens kreditgivning till sidoföretag som driver finansieringsverksamhet i första hand genom factoring och leasing. Med factoring avses belåning eller köp av kundfordringar. Med leasing avses i detta sammanhang s. k. finansiell leasing, en finansieringsform för investeringar i maskiner och annan produktionsutrustning som innebär att leasingföretaget köper utrustningen och långtidsuthyr denna till ett produktionsföretag. Karakteristiskt för finansiell leasing är att produktionsutrustningen inköps först sedan avtal

har träffats om uthyrningen. På den svenska marknaden finns ett flertal factoring- och leasingföretag med anknytning till bankinstituten. De flesta av dessa factoring- och leasingföretag ägs numera helt eller delvis av ett eller flera bankinstitut. Endast de factoring- och leasingföretag som har anknytning till Skandinaviska Enskilda Banken drivs utan att banken har gått in som ägare. En översikt över de olika factoring- och leasingföretagen och deras verksamheter har lämnats i det föregående.

Bankinspektionen anser att det är en önskvärd utveckling att bankerna står som ägare till de bolag som driver factoring- och leasingverksamhet. Nuvarande kapitaltäckningsregler medför emellertid att ett strängare krav på sådan täckning kommer att gälla för ägarbanken än om verksamheten drevs direkt i bankens egen rörelse. Inspektionen föreslår därför att regeringen skall få rätt att efter prövning i varje enskilt fall bestämma att ett factoring- eller leasingföretag skall jämföras med ett kreditaktiebolag i fråga om det kapitaltäckningskrav som skall tillämpas på banks krediter till företaget. Sådana krediter skulle därigenom komma att hänföras till placeringar i den lägsta riskgraden och sålunda bli helt fria från täckningskrav i stället för att som f. n. kräva kapitaltäckning med 8 %. Enligt inspektionens förslag bör även andra bankägda finansieringsföretag än factoring- och leasingföretag kunna jämföras med kreditaktiebolag om de är konstruerade på ett likartat sätt.

Vid remissbehandlingen har riksbanksfullmäktige uttalat att i den mån bankernas verksamhet till viss del skall få drivas i ett särskilt företag det bör ställas upp krav på att detta skall vara ett dotterbolag till banken för att därigenom möjliggöra behövlig insyn och kontroll från bankinspektionen. Fullmäktige är negativa till bankinspektionens förslag. Enligt fullmäktige finns inte något påtagligt behov av ändring i kapitaltäckningsreglerna eftersom finansieringsföretagens upplåningsbehov främst täcks av inlåning från bankkunder som annars skulle ha placerat sina överskottsmedel som s. k. specialinlåning i bankerna. Fullmäktige anser vidare att ifrågavarande finansieringsföretag inte kan jämföras med kreditaktiebolagen vilka har tillkommit för att tillgodose från allmän synpunkt angelägna kreditbehov. Enligt fullmäktige bör i sammanhanget också beaktas att finansieringsföretagen kan verka oberoende av de kreditpolitiska instrument som riksbanken tillämpar på banksektorn. En ändring av kapitaltäckningsreglerna bör inte komma i fråga förrän formerna för finansieringsföretagens verksamhet och anknytning till bankerna har utretts och en prövning har skett av förhållandet till olika kreditpolitiska åtgärder.

Bankföreningen har tillstyrkt bankinspektionens förslag och har framhållit att vid prövningen om ett företag skall anses jämföras med ett kreditaktiebolag hänsyn främst skall tas till de regler i lag och bolagsordning som gäller till skydd för bolagets soliditet. Föreningen framhåller bl. a. att det är främst den mindre och medelstora industrin som utnyttjar de finansieringsalternativ som factoring- och leasingföretagen erbjuder och att det

även från allmän synpunkt måste anses vara angelägna kreditbehov som tillgodoses genom dessa företag. Kreditpolitiska aspekter bör enligt föreningen inte inverka på utformningen av kapitaltäckningsreglerna i banklagen (BL). Sparbanksföreningen har inte haft någon erinran mot bankinspektionens förslag men har framhållit att betydelsen därav är begränsad så länge som sparbanker inte har samma möjligheter som affärsbankerna att förvärva aktier i företag av förevarande slag.

För egen del vill jag anföra följande. Finansieringsformerna factoring och leasing introducerades i Sverige under 1960-talet som komplement till bankernas och övriga kreditinstituts finansieringsformer. Det var flera affärsbanker som tog initiativet till bildande av factoring- och leasingföretag. Den nya verksamheten skulle – utom vad avser den mindre del av factoringverksamheten som består av köp av fakturafordringar – kunna ha drivits direkt i bankrörelsen. Bl. a. organisatoriska och administrativa fördelar har emellertid ansetts motivera att verksamheten drivs i särskilda bolag. Dessa organiserades i början som dotterbolag till bankerna närstående företag och drevs i nära samarbete med resp. banker. Factoring- och leasingverksamheten föll därvid utanför den kontroll och insyn som det allmänna genom bankinspektionen har i fråga om bankernas verksamhet. Mot denna bakgrund är det tillfredsställande att så gott som samtliga tidigare bankanknutna factoring- och leasingföretag numera, efter regeringens tillstånd till aktieförvärv, liksom de på senare tid bildade företagen kommit att ägas direkt av en eller flera banker. Endast de factoring- och leasingföretag som har anknytning till en av de större affärsbankerna och ett leasingbolag som har anknytning till provinsbankerna drivs utan att bankerna äger företaget. Med hänsyn härtill anser jag inte behövligt att i detta sammanhang överväga åtgärder i fråga om ägarskapet till factoring- och leasingföretagen.

Utgångspunkten för bankinspektionens förslag till en liberalisering av kapitaltäckningskravet för ett bankinstituts krediter till bankens factoring- och leasingbolag är den att för bankens engagemang bör gälla ungefär samma täckningskrav, oavsett om verksamheten drivs direkt i banken eller via ett sidobolag. Jag kan ansluta mig till denna uppfattning under förutsättning att företaget drivs efter regler som tryggar företagets soliditet på ett sätt som kan jämföras med vad som gäller i fråga om kreditaktiebolagen. Jag anser i likhet med bankinspektionen att en lämplig lösning kan vara att regeringen för varje särskilt finansieringsföretag får pröva om banks fordran hos detta skall anses jämställd med fordran hos kreditaktiebolag.

Även om huvudsyftet med banklagstiftningens rörelse regler är att skapa garantier för att kreditförluster inte drabbar insättarna bör reglerna självfallet inte ges en sådan utformning att möjligheterna för det allmänna att – som ett led i den förda ekonomiska politiken – påverka finansieringsverksamheten försvåras. Det kan därför finnas visst fog för riksbanksfullmäktiges uppfattning att en ändring av kapitaltäckningsreglerna för banks placeringar i factoring- och leasingföretag inte bör ske innan det har utretts bl. a. i

vad mån dessa bör kunna påverkas av kreditpolitiska åtgärder. Det bör här nämnas att bl. a. bankinspektionen och riksbanksfullmäktige i remissyttrandena över det av den kreditpolitiska utredningen år 1974 avgivna betänkandet (Ds Fi 1974:2) förordade en utredning i syfte att göra den kreditpolitiska lagstiftningen tillämplig också på finansieringsföretag och andra utanför den organiserade kreditmarknaden. Med anledning därav uttalade jag i prop. 1974:168 (s. 144) att det finns goda skäl för en sådan vidgning av den kreditpolitiska lagstiftningens tillämpningsområde och att jag inom den närmaste framtiden avsåg att ta ställning till den fortsatta handläggningen av frågan. Denna är f. n. under övervägande i finansdepartementet. Såvitt nu kan bedömas kommer övervägandena att leda till beslut om utredning i fråga om finansieringsföretagen. Det ligger nära till hands att anta att en sådan utredning kommer att leda fram till förslag om bättre kontroll över finansieringsföretagen, t. ex. genom att dessa blir omfattade av regler liknande dem som gäller för kreditaktiebolagen. Med hänsyn härtill och till de skäl som har anförts till stöd för inspektionens förslag anser jag att en så begränsad liberalisering av kapitaltäckningskravet som det här är fråga om bör kunna genomföras nu. En ändring enligt inspektionens förslag motverkar också att en bank förlägger sin factoring- och leasingrörelse till företag som ägs inte av banken utan av banken närstående bolag. Jag vill framhålla att jag i detta sammanhang däremot inte är beredd att överväga den av bankföreningen önskade sänkningen av kapitaltäckningskravet beträffande aktiekapital och därmed jämförligt riskkapital som en bank tillskjuter till ett finansieringsföretag.

Med hänvisning till det sagda förordar jag att det genom en bestämmelse i 57 § lagen (1955:183) om bankrörelse (BL) öppnas möjlighet för regeringen att besluta att ett factoring- och leasingföretag vid tillämpningen av paragrafens första stycke skall anses jämställt med kreditaktiebolag. I överensstämmelse med vad bankinspektionen föreslagit bör för sparbankernas och centralkassornas vidkommande i 26 § lagen (1955:416) om sparbanker (SpL) och 34 § lagen (1956:216) om jordbrukskasserörelsen (JkL) göras motsvarande ändring. Av den nya bestämmelsen bör framgå att det skall vara fråga om ett bankägt bolag. Med begreppet bankägt avses här att ett eller flera bankinstitut äger aktierna i bolaget eller en majoritet därav. Förutom ägarförhållandena är utformningen av bolagets bolagsordning av betydelse. För att ett factoring- och leasingföretag skall anses jämställt med kreditaktiebolag bör sålunda krävas att i bolagsordningen finns regler, bl. a. om en högsta gräns för upplåning, som är ägnade att trygga företagets soliditet. Regeringens prövning blir beroende av omständigheterna i varje enskilt fall. Lagändringen bör utformas så att den kommer att omfatta även andra bankägda finansieringsföretag än factoring- och leasingföretag. Till frågan om sparbankers och centralkassors rätt att förvärva aktier i sidobolag återkommer jag i avsnitt 3.

Bankinstitut får ge blancokrediter, dvs. krediter utan krav på att särskild

säkerhet ställs, dels inom en på visst sätt bestämd ram, dels till vissa institut, däribland kreditaktiebolag. Jag kan godta bankinspektionens förslag att bankinstitut ges rätt att lämna blancokrediter till sidoföretag, som enligt det nyss sagda förklarats jämställt med kreditaktiebolag, utan att den generella blancokreditramen tas i anspråk. Eftersom det i blancokreditreglerna i 59 § BL, 28 § SpL och 36 § JkL hänvisas till kapitaltäckningsreglerna behöver ändring i nämnda paragrafer inte ske, om de föreslagna ändringarna i kapitaltäckningsreglerna genomförs.

3 Sparbanks och centralkassas engagemang i sidobolag

3.1 Gällande bestämmelser

Bestämmelserna för de olika typerna av bankinstitut om rätt att förvärva egendom är med vissa undantag enhetligt utformade (54–56 §§ BL, 23–25 §§ SpL och 31–33 §§ JkL). En punkt där skillnader finns gäller möjligheten till engagemang i sidoföretag. Bestämmelser härom finns i 55 § BL, 24 § SpL och 32 § JkL.

Affärsbank, sparbank och kreditkassa får förvärva aktier i och förlagsbevis utfärdat av bolag som uteslutande har till syfte att förvalta fast egendom eller tomträtt som förvärvats för att bereda institutet lokaler eller tillgodose därmed sammanhängande behov. I fråga om sparbank skall ärende om sådant förvärv avgöras av huvudmännen, om annat inte följer av sparbankens reglemente. För kreditkassa gäller att ärendet avgörs av stämman, om annat inte följer av kreditkassans stadgar.

Affärsbank får dessutom efter tillstånd av regeringen förvärva aktie i annat bankaktiebolag, i utländskt bankföretag och i svenskt aktiebolag eller utländskt företag, vars ändamål kan anses gagneligt för bankväsendet eller det allmänna. Detsamma gäller i fråga om garantifondbevis och förlagsbevis som utfärdats av sådant bolag eller företag. Sparbank och centralkassa kan i viss utsträckning förvärva aktier eller andelar i företag som tillgodoser för sparbanker resp. kreditkassor gemensamma intressen. Sparbank får förvärva andel i sådan ekonomisk förening eller aktie i sådant bolag som med regeringens godkännande verkar som en sammanslutning av svenska sparbanker för att tillgodose gemensamma intressen. Förvärvsrätten är dock begränsad till belopp, som vid varje tidpunkt sammanlagt svarar mot högst 10 % av sparbankens egna fonder. Detsamma gäller om sparbank vill förvärva garantifondbevis eller förlagsbevis, som har utfärdats av sådan förening eller sådant bolag, och om sparbank i övrigt vill skjuta till medel till föreningen eller bolaget. Centralkassa får förvärva andel i sådan ekonomisk förening eller aktie i sådant bolag, som tillgodoser gemensamma intressen för kreditkassor. Förvärvsrätten är begränsad till 10 % av kassans och anslutna jordbrukskassors eget kapital. Liksom för sparbank gäller nu nämnda regler också centralkassas förvärv av garantifondbevis eller förlagsbevis, utfärdade av sådan förening eller sådant bolag, och andra tillskott till föreningen eller bolaget.

Sparbank och centralkassa kan vidare efter tillstånd av bankinspektionen skjuta till medel till sådan förening eller sådant aktiebolag som nyss nämnts utöver den angivna 10 %-ramen. Detta får ske, om det tillskjutna kapitalet inte kan grunda upplåningsrätt eller täcka krav på eget kapital hos föreningen, bolaget eller annorstädes eller det är fråga om kreditaktiebolag som har till huvudsakligt ändamål att lämna lån mot säkerhet i form av panträtt på grundval av inteckning i bostads-, kontors- eller affärsfastighet.

3.2 Sparbanksföreningens skrivelse

Sparbanksföreningen framhåller i skrivelse den 17 januari 1973 att affärsbankerna på en väsentlig punkt har större möjligheter att förvärva aktier och förlagsbevis än sparbankerna. Föreningen gyftar på affärsbanks möjlighet att efter tillstånd av regeringen förvärva aktier i annat bankaktiebolag, i utländskt bankföretag och i svenskt aktiebolag eller utländskt företag, vars ändamål kan anses gagneligt för bankväsendet eller det allmänna. Efter tillståndsprövning får förvärv också ske av förlagsbevis och garantifondbevis, utfärdade av nu nämnda aktiebolag eller företag. Sparbanks rätt att skjuta till medel till aktiebolag genom förvärv av aktier, garantifondbevis eller förlagsbevis är begränsad till placeringar i vissa gemensamma sparbanksorganisationer. Den bärande principen för 1968 års reform av banklagstiftningen var att de olika bankinstituten skulle kunna arbeta i fri konkurrens med varandra på i allt väsentligt lika villkor. Trots de i övrigt samordnade rörelsereglerna kom emellertid skillnaden mellan affärsbanker och sparbanker att bestå i vad avser rätten att förvärva aktier. Sparbanksföreningen framhåller att olikheten är mindre väl motiverad mot bakgrund av sparbanksväsendets fortgående omstrukturering samt den differentiering och utveckling av verksamheten som 1968 års samordnade banklagstiftning har skapat möjligheter till för sparbankernas del. Denna olikhet har på en punkt visat sig kunna bli till praktisk olägenhet för sparbanksväsendet. Här avses de begränsade möjligheter sparbank har att engagera sig i factoring- och leasingföretag. Det för sparbanksrörelsen väsentliga är självfallet att sparbankerna har tillräckliga möjligheter att engagera sig i sina egna gemensamma organisationer. Dessa möjligheter kan emellertid undantagsvis vara otillräckliga. För de större sparbankerna kan det i särskilda fall vara motiverat att utveckla sin rörelse genom engagemang i organ utanför kretsen av sådana organisationer. Föreningen hemställer därför att SpL ändras så att sparbank får rätt att efter tillstånd av regeringen förvärva aktier i svenskt aktiebolag, vars ändamål kan anses gagneligt för bankväsendet eller det allmänna, samt garantifondbevis och förlagsbevis, som utfärdas av sådant bolag.

3.3 Remissyttrandena

Bankinspektionen tillstyrker sparbanksföreningens framställning under förutsättning att rationalitetshänsyn blir avgörande för i vilken grad bankin-

stitutens organisation byggs ut. Inspektionen förutsätter vidare att sparbankernas gemensamma organisation för t. ex. specialservice och teknisk hantering så långt möjligt utnyttjas när det ger möjlighet till kostnadsbesparingar. I den gemensamma sparbanksorganisationen finns flera företag som tillgodoser för sparbankerna gemensamma intressen, bl. a. Sparbankernas Bank och till denna knutna företag, t. ex. Sparfactoring AB och Sparleasing AB. Genom Sparbankernas Bank kan sparbankerna gemensamt göra tillskott till de s. k. mellanhandsinstituten. Bestämmelserna i SpL utesluter enligt inspektionen inte att ett begränsat antal sparbanker går samman för att i ett fristående företag driva verksamhet som kan gagna deras gemensamma intressen. Sparbank kan emellertid inte för egen del bilda dotterbolag för verksamhet som det här är fråga om – t. ex. för factoring – eller förvärva aktie i bolag för sådant ändamål utanför sparbankskretsen. Skillnaden mellan sparbanker och affärsbanker i detta avseende har främst två orsaker, nämligen funktionsindelningen inom bankväsendet och sparbanksväsendets sammansättning av ett stort antal enheter, av vilka många alltså är mycket små. Funktionsindelningen har inneburit att affärsbankerna i helt övervägande grad svarat för näringslivets kreditförsörjning, vilket krävt särskilda organisatoriska förutsättningar. Denna funktionsindelning har under senare tid blivit mindre markerad. Detta fick ett direkt uttryck i 1968 års samordnade banklagstiftning. Sparbankerna har på senare tid lagt allt större vikt vid aktiviteter, som tidigare haft affärsbanksprägel. Alltså är emellertid affärsbankerna dominerande när det gäller kreditgivningen till näringslivet.

Enligt bankinspektionens mening medför det förhållandet att sparbankssektorn huvudsakligen består av små enheter med begränsade egna administrativa resurser att det är rationellt att anlita den gemensamma centrala organisationen och därav omfattade företag för verksamhet, som hos affärsbankerna ger underlag för specialorgan av olika slag inom eller utom banks egen organisation. Det kan därför ifrågasättas om det finns något verkligt behov av att i SpL införa den av sparbanksföreningen föreslagna bestämmelsen. Ett skäl för att så sker är enligt inspektionens uppfattning att den samordnade banklagstiftningen bygger på tanken att sparbankerna i princip skall ha samma möjligheter att agera som affärsbankerna. Man behöver från denna utgångspunkt inte fästa avgörande vikt vid det större eller mindre behovet av den begärda lagändringen med hänsyn till arten av den rörelse sparbankerna i dag bedriver. Behovet kan för övrigt vara ett annat hos de största sparbankerna än hos det stora flertalet sparbanker. Det finns ett tiotal sparbanker som i fråga om balansomslutningen ligger på nivå med de affärsbanker som brukar benämnas provinsbanker. För ett par av dessa sparbanker överstiger balansomslutningen väsentligt den största provinsbankens. I något fall har det funnits ett behov för sparbank att kunna avskilja verksamhet av speciell karaktär till ett särskilt av sparbanken ägt bolag. En rätt för sparbank till sådana aktieförvärv som här

avses kommer enligt bankinspektionen antagligen att utnyttjas endast undantagsvis. Inspektionen utgår från att det blir en restriktiv tillämpning av den föreslagna bestämmelsen. Inspektionen har inte något att erinra mot förslaget att huvudmännen inte har att ta ställning till de nu avsedda aktieförvärven.

Bankföreningen och dåvarande *Postbanken* har inte något att erinra mot sparbanksföreningens framställning.

Riksbanksfullmäktige vill inte motsätta sig den föreslagna ändringen i SpL men framhåller att det är angeläget att frågan om bankers engagemang i särskilda finansieringsinstitut och formerna härför blir vidare belyst. Fullmäktige erinrar om sitt yttrande den 4 maj 1972 över bankinspektionens framställning avseende kapitaltäckningskrav för bankinstituts engagemang i factoring- och leasingföretag. (Se avsnitt 2.3).

Jordbrukskassaförbundet framhåller att det inte finns anledning att behålla olika regler i det här aktuella avseendet för olika kategorier av bankinstitut. Förbundet tillstyrker därför sparbanksföreningens förslag och hemställer samtidigt om motsvarande ändring i JkL.

Bankinspektionen anför i yttrande över jordbrukskassaförbundets framställning att en motsvarande ändring av JkL som den som föreslås i fråga om SpL är motiverad främst av att man därigenom får likartade legala villkor för samtliga typer av bankinstitut. Något praktiskt behov av en sådan ändring för centralkassornas del torde åtminstone inte för närvarande föreligga. Genom regeringens prövning i de särskilda fallen finns emellertid möjlighet att även efter en sådan lagändring tillgodose de syften som bär upp de nuvarande restriktiva bestämmelserna. Inspektionen vill därför inte motsätta sig bifall till jordbrukskassaförbundets framställning.

3.4 Föredraganden

Förvärvsreglerna för affärsbanker, sparbanker och kreditkassor är väsentligen likartat utformade. I princip får bankinstitut förvärva endast vissa objekt i bankrörelsen såsom guld, mynt, växlar, checkar och obligationer. I övrigt råder generellt förvärvsförbud, dock att bankinstitut i närmare angiven utsträckning får förvärva objekt som behövs för att kunna driva bankverksamheten – inventarier och fastigheter – samt egendom för att skydda fordran. Dessutom finns vissa andra undantag från det generella förvärvsförbudet. Ett undantag gäller i fråga om engagemang i sidoföretag. I detta avseende finns skilda regler för affärsbanker och för övriga bankinstitut. Affärsbank får efter tillstånd av regeringen förvärva aktier m. m. i annan svensk affärsbank, i utländskt bankföretag och i svenskt aktiebolag eller utländskt företag med bankfrämjande eller allmännyttigt ändamål. För sparbanker och centralkassor gäller att de på vissa villkor får göra aktieförvärv och andra placeringar inom en angiven beloppsgräns i sammanslutningar som tillgodose för sparbanker resp. kreditkassor gemensamma intressen.

Förvärvsreglerna är alltså på denna punkt liberalare för affärsbankerna än för övriga bankinstitut.

Sparbanksföreningen och jordbrukskassförbundet har hemställt att sparbanker och centralkassor får en utökad rätt till engagemang i sidoföretag. Den begärda utvidgningen i förvärvsrätten avser aktier i svenskt aktiebolag, vars ändamål kan anses gagneligt för bankväsendet eller det allmänna, samt garantifondbevis och förlagsbevis som utfärdas av sådant bolag. Det föreslås att sådana värdepapper skall få förvärvas av sparbank resp. centralkassa efter regeringens tillstånd. Som skäl för förslaget har främst anförts att det i vissa fall kan vara motiverat att en större sparbank eller centralkassa kan engagera sig i sidoföretag, t. ex. factoring- och leasingföretag, utanför den nu tillåtna kretsen av sammanslutningar.

Bankinspektionen ifrågasätter i sitt yttrande över framställningen om det finns något verkligt behov av den föreslagna utvidgningen av aktieförvärvsrätten för sparbankernas och jordbrukskassornas del men framhåller att de önskade lagändringarna ligger i linje med syftet bakom den samordnade banklagstiftningen att ge alla typer av bankinstitut i princip samma möjligheter att agera i sin verksamhet. För de största sparbankerna, som har en balansomslutning i nivå med de s. k. provinsbankerna, kan det vidare finnas ett behov att kunna avskilja verksamhet av speciell karaktär till ett särskilt av sparbanken ägt bolag. Under förutsättning att den föreslagna aktieförvärvsrätten tillämpas restriktivt vid tillståndsgivningen tillstyrker bankinspektionen framställningarna. Riksbanksfullmäktige vill inte motsätta sig att sparbank ges samma möjlighet till förvärv av aktier i svenskt aktiebolag som affärsbank men framhåller samtidigt att det är angeläget att frågan om bankers engagemang i särskilda finansieringsinstitut blir närmare utredd.

För egen del vill jag anföra följande. Genom den samordnade banklagstiftningen år 1968 infördes i stort sett likartade rörelseregler för affärsbanker, sparbanker och jordbrukets kreditkassor. I fråga om bankinstitutens rätt att förvärva egendom består dock som förut har nämnts vissa skillnader, bl. a. i rätten att förvärva aktier i sidobolag. Dessa skillnader, som har både historiska och organisatoriska orsaker, blir mindre berättigade allt eftersom skillnaderna mellan de olika bankinstitutgruppernas verksamhet minskas. Genom att affärsbankerna efter regeringens tillstånd kan förvärva aktier i vissa företag med bankfrämjande eller allmännyttigt ändamål har affärsbankerna kunnat etablera särskilda dotterföretag för speciella verksamhetsgrenar. Denna ordning har ansetts ge bl. a. rationellare arbetsformer och därmed kostnadsbesparingar samt underlätta ansvars- och kostnadsfördelningen. Även om sparbankerna och kreditkassorna i första hand bör anlita för sparbanksrörelsen resp. jordbrukskasserörelsen gemensamma organ för motsvarande ändamål, t. ex. Sparbankernas Bank och Föreningsbankernas Bank, kan det undantagsvis vara motiverat att även enskild sparbank eller centralkassa ges rätt att avskilja verksamhet av speciell natur till ett särskilt

av ett eller flera institut ägt sidobolag.

Med hänvisning till vad jag nu har anfört förordar jag att 24 § SpL och 32 § JkL ändras så att sparbank och centralkassa efter tillstånd av regeringen får förvärva aktier i svenskt aktiebolag, vars ändamål kan anses gagneligt för bankväsendet eller det allmänna, samt garantifondbevis och förlagsbevis som utfärdas av sådant bolag.

4 Blancokrediter

4.1 Gällande bestämmelser

Banklagarna innehåller i stort sett likalydande bestämmelser i fråga om säkerhet för bankinstitutens kreditgivning (59 § BL, 28 § SpL och 36 § JkL). Reglerna har med undantag för en formell ändring år 1973 (SFS 1973:1159–1161) varit oförändrade sedan de fick sin utformning genom 1968 års banklagstiftning. Huvudregeln är att lån får lämnas endast mot betryggande säkerhet i fast eller lös egendom eller i form av borgen. I viss omfattning får dock bankinstituten lämna kredit utan särskild säkerhet, s. k. blancokredit.

Bankinstituten har en generell rätt att lämna blancokrediter inom en viss ram. Denna är bestämd till ett belopp motsvarande högst 3 % av summan av institutets eget kapital (för sparbank egna fonder och för kreditkassa summan av centralkassas och anslutna jordbrukskassors eget kapital) och dess inlåning. Blancokredit får vidare utöver den generella blancokreditramen lämnas till vissa särskilt angivna låntagare, som anses goda för sina förbindelser. Bland dessa låntagare är bl. a. staten, kommun eller därmed jämförlig samfällighet, affärsbank, sparbank, centralkassa eller annan allmän kassa eller inrättning, vars reglemente fastställts av Kungl. Maj:t, kreditaktiebolag, försäkringsföretag med svensk koncession, utländskt bankföretag och samfällighetsförening. Blancokredit får slutligen lämnas också till näringsidkare i och för hans rörelse, om krediten är kortvarig. De angivna reglerna om kredit äger motsvarande tillämpning på garantiförbindelse som bankinstitutet ikläder sig (62 § BL, 31 § SpL och 39 § JkL).

4.2 Bankföreningens framställning

Bankföreningen hemställer att kvoten för den fria blancokreditramen ökas från 3 till 5 % av banks eget kapital och dess inlåning. Till stöd för sin hemställan anför föreningen i huvudsak följande. Av den sammanlagda blancokreditkvoten för bankföreningens medlemsbanker var endast drygt hälften utnyttjad per den 31 december 1972. Ett flertal av bankerna, däribland några av de största, räknar emellertid med att blancokreditkvoten skall visa sig otillräcklig under de närmaste åren. En ökning av kvoten bör inte möta några betänkligheter med hänsyn till bankernas säkerhet. Kravet att rimlig trygghet skall finnas för kreditens återbetalning gäller även för krediter utan

särskild säkerhet. I stor utsträckning beror kreditrisken inte i sista hand på huruvida särskild säkerhet ställts för krediten. Avgörande är i stället låntagarens ekonomi över huvud taget. Beträffande de för bankerna ur säkerhetssynpunkt mest betydelsefulla krediterna, nämligen krediterna till företag, gäller detta praktiskt taget genomgående. Sådana omständigheter som företagets lönsamhet, soliditeten och företagsledningens skicklighet betyder mer än särskild säkerhet för krediten.

Utvecklingen pekar enligt bankföreningens uppfattning mot ett ökat behov av blancokrediter för företagen. Bl. a. har självfinansieringsgraden i företagen starkt minskat under senare tid. Med lägre självfinansiering ökar företagens beroende av externa krediter. Efter hand kan allt fler företag komma i den situationen att deras tillgångar inte förslår som bankmässig säkerhet för deras bankengagemang. Bankerna har vidare i ökande utsträckning att lämna garantier till betydande belopp för fullgörandet av stora entreprenader, därvid entreprenadföretaget inte kan ställa säkerhet, i vart fall inte bankmässig säkerhet, för sin motförbindelse till den garanterande banken. Garantier av detta slag tillhandahålls av bankerna i konkurrens med bl. a. svenska och utländska försäkringsföretag, som inte ställer krav på särskild säkerhet. Bankernas praxis i kredit- och garantiärenden måste successivt anpassas efter sådana förhållanden.

Bankföreningen framhåller att täta ändringar i kvotregeln uppenbarligen bör undvikas. En ändring av kvotregeln bör därför innebära en inte alltför obetydlig ökning av kvoten. Föreningen föreslår att kvoten ökas från 3 till 5 % av banks eget kapital och inlåning. Per den 31 december 1972 var den totala blancokreditramen något över 2 miljarder kr. Med den föreslagna ändringen skulle ramen ha varit drygt 3,3 miljarder kr.

4.3 Remissyttrandena

Bankföreningens förslag om en höjning av procenttalet för blancokrediter tillstyrks eller lämnas utan crinran av samtliga remissinstanser.

Bankinspektionen anför bl. a. att kredittagarnas förutsättningar att infria sina förbindelser måste prövas ingående vid all kreditgivning oavsett om säkerhet ställs eller inte. Detta gäller särskilt industrikrediter och kommersiella krediter, för vilka säkerheten i avgörande grad beror på själva rörelsen. Utvecklas rörelsen negativt och är framtidsutsikterna svaga minskar också värdet av säkerhetsobjekten. Kreditgivningen kan sålunda inte främst baseras på säkerhetens beskaffenhet i och för sig eller graden av dennas belåning. Bedöms förutsättningarna för rörelsens utveckling vara särskilt gynnsamma kan belåningen sträckas längre än eljest. Kreditinstitutet kan dock inte i större utsträckning avstå från den relativa trygghet som säkerheterna utgör. Infrias inte förväntningarna på låntagarens rörelse, kommer kreditgivaren genom säkerheten i vart fall i ett bättre läge än om säkerhet inte har ställts. Det principiella kravet på betryggande säkerhet måste därför upprätthållas.

Bankinspektionen anser att det finns ett latent behov av att i ökad utsträckning ta i anspråk den fria sektorn för blancokrediter. Detta beror bl. a. på företagens minskade självfinansieringsgrad. Ofta kan "nominell" täckning av kreditbeloppet uppnås med ställd säkerhet men dennas reella hypoteksvärde är dock inte tillräckligt med hänsyn till behovet av marginal. Den icke reellt täckta delen av krediten bör då redovisas såsom blancokredit. Inspektionen har i olika sammanhang riktat sin uppmärksamhet på dylika förhållanden. Utvecklingen pekar mot ett ökat behov för företagen av extern finansiering. För bankerna betyder detta ökade anspråk på toppkrediter och naturligtvis även rena blancokrediter. Det finns också en ökande efterfrågan på garantier, särskilt entreprenadgarantier, för vilka garantitagaren ofta inte kan ställa säkerhet. Inspektionen kan vitsorda att det här finns behov av att ta utrymmet för blancokrediter i anspråk.

Inspektionen uppger att vid utgången av år 1974 var omkring 65 % av den högsta tillåtna blancokreditvolymen i affärsbankerna utnyttjad. Graden av utnyttjande har stigit kraftigt under de senaste åren. Den utnyttjade volymen ökar betydligt snabbare än den medgivna. Sedan år 1969 har den senare ökat med 88 % medan den utnyttjade volymen under samma tid ökat med 220 %. Detta betyder att blancokrediternas relativa andel av den totala utlåningen också stigit. Utrymmet för blancokrediter är olika utnyttjat i bankerna. I samma bank kan utnyttjandet växla från tid till annan bl. a. på grund av förekomsten av entreprenadgarantier. Den tillåtna volymen hos två av storbankerna var år 1974 utnyttjad till ca 80 %. Omkring hälften av den utnyttjade blancokreditvolymen utgörs av sparlån, personlån o. d. med ett genomsnittligt kreditbelopp av drygt 4 000 kr.

På grund av det anförda tillstyrker inspektionen en höjning av blanco-kreditramen från 3 till 5 % för affärsbankerna och föreslår att motsvarande höjning genomförs för sparbanker och jordbrukets kreditkassor. Inspektionen anser att en sådan höjning av blancokreditramen inte bör föranleda någon ändring i kapitaltäckningsreglerna.

Riksbanksfullmäktige framhåller att även om det totalt tillgängliga utrymmet för ökad kreditgivning utan säkerhet alltjämt är betydande, är utnyttjandegraden ojämnt fördelad så att vissa banker uppfyllt en betydande del av kvoten. Därtill kommer att ökningstakten för beviljade blancokrediter under de senaste åren betydligt överstigit ökningstakten för den totala volymen krediter i banksystemet. Den allra största delen av ökningen av blancokrediterna synes ha kommit näringslivet direkt till del. Utvecklingen av denna typ av kreditgivning motiverar en omprövning av bestämmelserna. I prop. 1968:143 (s. 196) med förslag till ändringar i banklagstiftningen anfördes att möjligheten för bankerna att bevilja krediter utan säkerhet borde bidra till att förbättra kreditförsörjningen för särskilt mindre företag och öka förutsättningarna för en smidig kreditfördelning. Enligt fullmäktiges mening är det inte uteslutet att en utveckling av företagens självfinansieringsgrad som den bankföreningen skildrat kan medföra att långt drivna

krav på säkerhet kan hindra en kreditgivning som grundas på rationella överväganden av de lånesökande företagens utvecklingsmöjligheter.

I den mån bankerna medges rätt att i större utsträckning bevilja blankokrediter kan det innebära att deras risktagande ökar. En sådan utveckling behöver dock enligt riksbanksfullmäktige inte inge oro. Även om det för blankokrediter lika väl som för andra krediter gäller som en grundläggande princip att trygghet skall föreligga att låneförbindelsen fullgörs, bör denna grundregel inte tolkas så att bankerna endast bör bevilja krediter, om risken för förlust praktiskt taget kan uteslutas. Tvärtom kan hävdas att en viktig förutsättning för näringslivets utveckling är att bankerna i rimlig grad utnyttjar sin inneboende förmåga att bära risker. Bankernas kreditgivning bör således inte ensidigt styras av att krav på formella säkerheter är uppfyllda. En banks faktiska risktagande är endast delvis avhängigt av de formella säkerheter som kan uppbibras, eftersom dessa i händelse av fallissemang kan visa sig vara av ringa värde. Möjligheter för bankerna att bevilja krediter utan säkerhet bör kunna leda till ett väl avvägt risktagande. Fullmäktige kan mot denna bakgrund tillstyrka att bankernas rätt att ge kredit utan säkerhet utvidgas. Den föreslagna ökningen av utlåningsrätten till att motsvara 5 % av summan av bankaktiebolags eget kapital och dess inlåning är enligt fullmäktige väl avvägd. Reglerna för sparbanker och jordbrukskassor bör ändras i motsvarande mån.

Sparbanksföreningen och dåvarande *Postbanken* tillstyrker bankföreningens förslag och hemställer om motsvarande ändring för övriga bankinstitutsgupper.

4.4. Föredraganden

Enligt den grundläggande regeln för bankinstitutens kreditgivning får lån beviljas endast mot betryggande säkerhet. Säkerhet kan ställas genom pant i fast eller lös egendom eller i form av borgen. Innebörden av huvudregeln är att bankinstituten skall pröva om ställd säkerhet, värderad efter objektiva godtagbara grunder, täcker hela kreditbeloppet. Ett sådant krav på säkerhet anses vara nödvändigt vid bankinstitutens kreditgivning bl. a. med hänsyn till insättarna och skyddet för deras medel hos bankerna.

Kravet på säkerhet för kredit kan ibland leda till svårigheter från kreditförsörjningssynpunkt för företag, som trots goda framtidsutsikter saknar bankmässiga säkerheter. Detta gäller särskilt nystartade företag och företag inom den mindre och medelstora industrin. Bankerna kan enligt nuvarande banklagstiftning bidra till bl. a. sådana företags försörjning med krediter genom att inom en viss ram lämna kredit utan särskild säkerhet, s. k. blankokredit. Enligt de regler som gäller för bankinstituten fr. o. m. år 1969 får kredit utan säkerhet lämnas till ett belopp som svarar mot högst 3 % av summan av affärsbanks eget kapital och dess inlåning eller för sparbank egna fonder och inlåning samt för kreditkassa summan av centralkassas

och anslutna jordbrukskassors eget kapital samt centralkassans inlåning. Utöver denna s. k. generella ram för blancokreditvolymen får bankinstitut lämna blancokredit till staten, kommun och vissa andra särskilt angivna låntagare, som anses goda för sina förbindelser, och till näringsidkare i form av kortvarig rörelsekredit. De nu nämnda reglerna om krediter gäller också i fråga om garantiförbindelser.

Bankföreningens hemställan avser en höjning av den generella blanco-kreditramen från 3 till 5 % av banks eget kapital och inlåning. Enligt bankföreningen räknar flera av de större affärsbankerna med att blancokreditramen för dem skall visa sig otillräcklig under de närmaste åren. Genom att självfinansieringsgraden hos företagen minskat ökar företagens beroende av externa krediter, vilket bl. a. medför större behov av blancokrediter. En ökning av blancokreditvolymen bör enligt föreningens mening inte möta några betänkligheter med hänsyn till bankernas säkerhet. Kravet på att rimlig trygghet skall finnas för kreditens återbetalning gäller även för blancokrediter. Särskilt i fråga om krediter till företag gäller att mer än särskild säkerhet, t. ex. i företagets tillgångar, betyder sådana omständigheter som företagets lönsamhet, soliditeten och företagsledningens skicklighet.

Remissinstanserna har genomgående tillstyrkt bankföreningens förslag eller lämnat det utan erinran. Bankinspektionen och riksbanksfullmäktige instämmer i bankföreningens synpunkter att bankernas kreditgivning i fråga om industrikrediter och kommersiella krediter inte ensidigt kan styras av kravet på formella säkerheter och att utvecklingen tyder på ett ökat behov av blancokrediter för företagen. Enligt riksbanksfullmäktige kan långt drivna krav på säkerhet hindra en kreditgivning som grundas på rationella överväganden av de lånesökande företagens utvecklingsmöjligheter.

För egen del vill jag anföra följande. Genom 1968 års banklagstiftning skedde en väsentlig liberalisering av rätten att lämna blancokredit. I jämförelse med de regler som gällde före den 1 januari 1969 blev denna rätt nära nog sjudubblad. Erfarenheterna hittills av hur de nya bestämmelserna har tillämpats tyder på att bankerna har utnyttjat den generella blanco-krediträtten med den försiktighet som förutsattes vid reformens genomförande. De nuvarande reglerna innebär för affärsbankerna tillsammans en tillåten blancokreditvolym vid utgången av år 1974 på ca 3 600 milj. kr. Av denna volym var vid samma tid ett belopp av ca 2 250 milj. kr. eller något mer än 60 % utnyttjad. Sedan år 1969 har emellertid den medgivna blancokreditvolymen ökat med ca 90 % medan den utnyttjade volymen ökat med mer än 200 %. Det finns också, som framhållits från olika håll, anledning att räkna med en fortlöpande väsentlig ökning av behovet av blancokrediter. Det är därvid angeläget att bl. a. de mindre och medelstora företagens behov av sådana krediter kan tillgodoses. Därtill kommer att vissa affärsbanker f. n. har utnyttjat större delen eller ca 80 % av sin blancokreditram. Utrymmet för en väntad ökning av blancokrediterna är sålunda begränsat hos dessa banker. Det finns därför ett behov av en utökad rätt

att medge blancokrediter. En självklar förutsättning för en vidgad rätt till blancokreditgivning är dock att denna inte medför väsentliga risker från säkerhetssynpunkt. Några betänkligheter från denna synpunkt mot en sådan vidgning har inte framkommit under remissbehandlingen. Inte heller jag anser att säkerhetssynpunkter lägger hinder i vägen för en ökad blancokrediträtt. Jag är mot denna bakgrund beredd att föreslå en utökad rätt till blancokreditgivning. Vid en ökning av blancokreditramen från 3 till 5 % skulle den tillåtna volymen beräknad med hänsyn till förhållandena vid utgången av år 1974 för affärsbankerna öka från ca 3 600 milj. kr. till ca 6 000 milj. kr. Detta belopp skall ses mot en beviljad utlåning och lämnade garantier vid samma tidpunkt på sammanlagt ca 92 000 milj. kr.

På grund av det anförda förordar jag att 59 § BL ändras så att den generella blancokreditramen höjs från 3 till 5 % räknat på summan av affärsbanks eget kapital och dess inlåning. Även om behovet av en ökad blancokrediträtt torde vara störst för affärsbankerna bör – med hänsyn till den gällande samordningen av bankinstitutens rörelseregler – motsvarande ändring göras för sparbanker och kreditkassor i 28 § SpL resp. 36 § JkL. Jag vill nu liksom i prop. 1968:143 understryka att samma grundsats bör gälla vid bankinstitutens blancokreditgivning som för all annan kreditgivning, nämligen att trygghet skall föreligga för låneförbindelsens fullgörande. Undantaget från kravet på särskild säkerhet ställer stora krav på bankinstitutens bedömning av företagen vid kreditprövningen. Jag utgår från att bankspektionen ägnar särskild uppmärksamhet åt de praktiska verkningarna av den ökade generella blancokrediträtten.

5 Kreditjäv

5.1 Gällande bestämmelser

Banklagstiftningen begränsar i viss omfattning ett bankinstituts rätt att lämna kredit till tjänstemän och andra som genom sin anknytning till institutet intar en särställning. För *affärsbankernas* del är reglerna alltsedan 1968 års banklagsreform intagna i 61 § BL (senaste lydelse 1970:721). Reglerna innebär väsentligen följande.

De kreditjäviga rättssubjekten är indelade i tre grupper. Den *första gruppen* består av delegater, dvs. verkställande direktör, dennes ställföreträdare och "annan befattningshavare, som ensam eller i förening med annan får avgöra på styrelsen ankommande ärenden", ävensom makar till nu nämnda personer. Möjligheten för styrelsen att delegera ärenden regleras i 74 § BL. De personer som närmast kan komma i fråga för uppdrag att avgöra styrelseärenden är styrelseledamoten och tjänsteman i banken. Efter lagändringen år 1970 medför medlemskap i styrelse för kontor eller kontorsgrupp inte kreditjäv. Reglerna avser sålunda – förutom tjänsteman som är delegat – endast sådan annan person som fått uppdrag att ingå i bankens direktion,

kreditutskott, lånelegation eller i annat liknande organ på central eller lokal nivå i banken (se prop. 1970:181 s. 30).

Kredit till person i delegatgruppen får i princip lämnas endast om säkerhet ställts i tillgångar med ingen eller ringa förlustrisk, dvs. tillgångar som i kapitaltäckningshänseende förts till de båda lägsta riskgrupperna (57 § första stycket A och B BL). De säkerheter det är fråga om är *dels* borgen eller garanti av staten, kommun eller därmed jämförlig samfällighet, allmän kassa eller inrättning vars reglemente fastställts av Kungl. Maj:t, svenskt bankinstitut, kreditaktiebolag eller försäkringsföretag med svensk koncession, *dels* fordran eller värdehandling som anges i kapitaltäckningsbestämmelsen under A och B, bl. a. fullgoda obligationer och inteckning i jordbruks-, affärs- eller bostadsfastighet eller tomträtt till sådan fastighet, dock att i jävshänseende inteckning skall ligga inom 60 % (i stället för i kapitaltäckningshänseende 75 %) av fastighetens uppskattningsvärde. Utöver kredit mot säkerhet som nu sagts kan delegat få kredit till ett belopp av 50 000 kr. mot annan pantsäkerhet.

Den *andra* gruppen kreditjäviga personer omfattar styrelseledamot och styrelsesuppleant som inte är delegat samt sådan persons make. Möjligheterna att få kredit i egen bank begränsas till tre fall, nämligen kredit mot säkerhet av borgen eller garanti av samma rättssubjekt som tas upp för delegatgruppen, mot säkerhet av pant och genom diskontering av "handelsväxel".

Den *tredje* gruppen omfattar banks revisorer och revisorssuppleanter och deras makar. För dessa gäller förbud mot kredit i banken.

Kreditjävig person som tillhör delegat- eller revisorsgruppen får ej heller godtas som borgensman eller, när fråga är om växel, som acceptant, trassent eller endossent.

Slutligen finns bestämmelser som reglerar kreditfrågan för kreditjäviga personer närstående företag. Huvudregeln är att de givna kreditjävsreglerna äger motsvarande tillämpning på bolag, förening eller annan sammanslutning, vari kreditjävig eller sådan persons make i egenskap av delägare eller medlem har ett väsentligt ekonomiskt intresse. I fråga om sammanslutning, vari person ur delegatgruppen har sådant intresse, gäller dock inte möjligheten att lämna begränsad kredit mot pantsäkerhet i allmänhet. Sådan sammanslutning får däremot lämnas kredit på växel som är grundad på verklig handelsaffär (handelsväxel) eller vara acceptant, trassent eller endossent på växeln när bank beviljar kredit åt annan.

Jävsreglerna är enligt 62 § BL tillämpliga också vid tecknande av bankgaranti.

De år 1968 genomförda ändringarna i affärsbankernas kreditjävsregler innebär i sak bl. a. att de rättssubjekt som förs till den första kategorin rättssubjekt, dvs. delegatgruppen, fick vidgade möjligheter att få kredit i den "egna" banken.

I det föregående har berörts möjligheten för bankstyrelse att enligt 74 § BL delegera ärenden från styrelsen till underordnat organ. Vissa begräns-

ningar gäller i delegeringsrätten. Bl. a. får styrelsen inte åt enskild styrelseledamot eller annan uppdraga att avgöra ärende som avser beviljande av kredit till person som "avses i 61 § första eller andra stycket", dvs. som ingår i delegat- eller styrelseledamotgruppen, eller till sådan person närstående företag eller företag där denne är styrelseledamot. Styrelsen har dock möjlighet att för sådan person eller sammanslutning fastställa vissa gränser inom vilka utan styrelsens beslut i varje särskilt fall kredit får lämnas i och för en av låntagaren idkad rörelse.

För *sparbankernas* del infördes genom 1968 års lagstiftning kreditjävsregler i 30 § SpL som i allt väsentligt är utformade efter mönster av jävsbestämmelserna i 61 § BL. Samtidigt infördes också helt nya delegeringsbestämmelser för sparbankerna (39 § SpL). Bestämmelserna utformades i allt väsentligt i enlighet med reglerna i 74 § BL (se prop. 1968:143 s. 249, 251). En mindre ändring gjordes år 1970 i kreditjävsbestämmelserna i SpL motsvarande den ändring som då skedde i BL.

För *jordbrukets kreditkassor* gäller helt andra och väsentligt enklare jävsregler. Enligt 38 § JkL får kredit inte utan tillstånd lämnas till ledamot av kassans styrelse, revisor i kassan eller suppleant för styrelseledamot eller revisor och inte heller till den som är anställd i kassan. Detsamma gäller kredit mot säkerhet av borgen eller fordringsbevis, som utfärdats av sådan person. Tillstånd lämnas av riksorganisationen såvitt gäller centralkassa och av centralkassan såvitt gäller jordbrukskassa.

5.2 Bankföreningens framställning

Bankföreningen hemställer att den personkrets som omfattas av kreditjävsreglerna begränsas såvitt gäller bankernas tjänstemän. Dessa regler är avsedda att hindra att de, som har bestämmande inflytande över bankens kreditgivning, själva beviljas krediter mot otillräcklig säkerhet. Den angivna personkretsen är enligt bankföreningens mening alltför vid. Den rymmer ett stort antal personer i befattningar som kamrerare, kontorsföreståndare och tjänstemän i motsvarande ställning. Kreditgivning till sådana befattningshavare är föremål för sådan kontroll på direktionnivå i bankerna att en alltför liberal säkerhetsprövning måste anses utesluten. I praktiken har det visat sig olägligt och förenat med praktiska nackdelar att dessa tjänstemän inte kan erhålla lån i den egna banken, exempelvis för anskaffning av bostad, utan måste hänvisas att ta sådana lån i annan bank. Bankföreningen anser därför att 61 § BL bör ändras så att den angivna personkretsen, såvitt gäller bankernas tjänstemän, begränsas till verkställande direktör och vice verkställande direktör samt deras makar. Genom en sådan ändring nås också bättre överensstämmelse med motsvarande regel i 339 § i lagen (1948:433) om försäkringsrörelse.

5.3 Remissyttrandena

Remissinstanserna tillstyrker att reglerna om kreditjäv för vissa befattningshavare i bank ändras så att personkretsen begränsas.

Bankinspektionen framhåller att en begränsning av den kreditjäviga personkretsen enligt bankföreningens förslag innebär att man frångår den sedan länge gällande principen att befattningshavare/delegat utan undantag skall omfattas av kreditjäv. Denna princip har motiverats med att ledande personer i bank skall kunna pröva förekommande kreditfrågor både vid beviljandet och under kredittiden på ett objektivt sätt utan påverkan av vilken betydelse prövningen kan få för egna krediter. Dessutom framstår det som mindre lämpligt om insättarnas medel i alltför stor utsträckning används till krediter åt de ledande i banken. Att låta reglerna vara generella och omfatta även helt underordnade befattningshavare ter sig enligt inspektionen inte lika motiverat. Utvecklingen har fört med sig att befogenheter, särskilt i rutinärenden, delegerats och decentraliserats i betydande utsträckning, medan de högsta beslutsorganen har förbehållit sig policy-, planerings- och principfrågor. I samband härmed har man utfärdat normer och riktlinjer för de underordnade organens handlande och skapat möjligheter till kontroll och uppföljning på högre nivå. Även om befattningshavare på lägre nivåer kan ha betydande beslutanderätt, är de därför relativt bundna i sitt agerande. Utvecklingen i administrativt avseende har också fört med sig att personer, vilka inte utövar någon befogenhet i kreditärenden, tilldelats befogenheter att på styrelsens vägnar besluta i t. ex. personal- och intendenturärenden och sålunda kommit att omfattas av kreditjäv. Den vida kretsen av kreditjäviga befattningshavare innebär också praktiska olägenheter. För lån till exempelvis bostadsanskaffning måste kreditjävig befattningshavare ofta hänvisas till annat institut. Komplettering av säkerheten med borgen såsom eljest är brukligt medges inte. Inte heller är det möjligt för sådan befattningshavare att i egen bank få s. k. personlån till mindre belopp utan säkerhet, som eljest normalt lämnas, eller kombinera lönekonto med mindre kredit. Att de ifrågavarande befattningshavarna av jävsskäl måste anlita annat – ibland flera – institut för sina kreditengagemang är av olika skäl mindre lämpligt från arbetsgivarbankens synpunkt men också från de allmänna säkerhetssynpunkter som bankinspektionen har att företräda. En ordning som innebär att i första hand arbetsgivarbanken lämnar krediten är att föredra.

Bankinspektionen framhåller vidare att kontrollen av de nuvarande bestämmeleternas efterlevnad medför ett betungande arbete för inspektionen på grund av det stora antalet delegater och fall där befattningshavare övergår till jävsställning från befattning, som inte varit förenad med kreditjäv. I det senare fallet kan avveckling av kredit behöva krävas även om den är obetydlig och godtagbar för kredittagare i allmänhet. Slutsatsen av det anförda blir enligt inspektionen att den ifrågavarande kretsen av kreditjäviga bör begränsas. Det finns dock fog för särskild restriktivitet i fråga om kredit till befattningshavare, som har ett centralt inflytande på banks kreditgivning,

dess villkor, inriktning etc. Sådan befattningshavare är i regel styrelseledamot eller styrelsesuppleant eller också är hans ställning sådan att han genom att förbereda styrelsens beslut kan ha ett centralt inflytande. Utöver verkställande direktör hör till denna personkrets vice verkställande direktör och annan chefs tjänsteman, som svarar för sådan funktion inom banken som innefattar kreditgivning, t. ex. chef för lånerörelsen, central kreditavdelning, avdelningskontoren, provinsrörelse, utlandsrörelse. Graden av inflytande beror också på bankens organisation. I banker med regional organisation kan funktioner som annars utövas centralt fullgöras av regionala chefer med ansvar direkt inför verkställande direktör och styrelsen. Enligt inspektionens uppfattning bör nuvarande kreditjävsbestämmelser fortfarande gälla för här avsedda chefs tjänstemän på grund av deras ledande funktioner med nära anknytning till bankens styrelse. Den av bankföreningen föreslagna begränsningen av personkretsen är således alltför snäv. Den är inte heller adekvat, eftersom ställningen som vice verkställande direktör eller ställföreträdare inte är förenad med samma reella funktion i alla banker. Under sådana förhållanden synes det ogörligt att i lagtexten uttömmande ange vilka befattningshavare som skall vara underkastade det strängare kreditjävet. Bankinspektionen föreslår i stället att i lagen anges att detta jäv omfattar verkställande direktör och dennes ställföreträdare samt annan befattningshavare i ledande ställning som handlägger kreditfrågor. Det får ankomma på inspektionen att för varje bankinstitut ta ställning till vilka befattningshavare som skall komma i fråga. För att bankinspektionen skall kunna pröva vilka befattningshavare som bör omfattas av det strängare kreditjävet bör bankernas styrelser i den instruktion som enligt 74 § tredje stycket BL årligen skall insändas till inspektionen lämna uppgift om vilka befattningshavare som enligt styrelsens uppfattning skall omfattas av detta kreditjäv. Det torde lå ankomma på inspektionen att utfärda närmare föreskrifter i detta avseende. – En ändring av 61 § BL enligt bankinspektionens förslag kräver även ändring av 74 § femte stycket 3, eftersom denna bestämmelse är direkt anknuten till reglerna om kreditjäv. Det är en oundgänglig förutsättning för en uppmjukning av reglerna om kreditjäv att alla krediter till personer som f. n. är kreditjäviga även i fortsättningen prövas av högre instans i banken.

Bankinspektionen framhåller vidare att kreditjävsreglerna i 30 § första stycket SpL är likalydande med reglerna i BL. Förhållandena i sparbankerna är i väsentliga delar desamma som i aflärsbankerna och bör regleras på samma sätt. Vad gäller befattningshavare i jordbrukets kreditkassor finns inte några bestämmelser om kreditjäv i annan mån än att enligt 38 § JkL kredit till anställd kräver tillstånd av centralkassa såvitt gäller jordbrukskassa och av riksorganisationen såvitt gäller centralkassa. Från jordbrukskasserörelsen har framförts önskemål om att tillståndstvånget enligt 38 § i konsekvens med föreslagna ändringar i BL och SpL begränsas till verkställande direktör, dennes ställföreträdare och annan befattningshavare i ledande ställ-

ning. Inspektionen har intet att erinra mot en sådan ändring.

Sparbanksföreningen anför att det även för sparbankerna är angeläget att en liberalisering sker av de bestämmelser om kreditjäv, vilka nu gäller för sådan befattningshavare i sparbank som tillika är delegat. Föreningen instämmer i vad bankföreningen anfört om de olägenheter som kreditjävsreglerna medför för de bankanställda. Sparbanksföreningen pekar också på att bestämmelserna om kreditjäv medfört en begränsning av sparbanks möjligheter att till styrelse för avdelningskontor – vilken styrelse i de flesta fall har till huvudsaklig uppgift att fungera som s. k. lånedlegation – knyta för verksamheten värdefulla personer inom ortens näringsliv. Enligt departementschefens uttalande i samband med 1970 års ändring av kreditjävsreglerna i banklagstiftningen (prop. 1970:181 s. 29) skall nämligen till gruppen befattningshavare/delegater, för vilka de strängare kreditjäven gäller, räknas även ledamot av s. k. kontorsstyrelse, som tillika är medlem av direktion, lånedlegation eller annan mindre beslutsgrupp, som erhållit sina befogenheter med stöd av delegationsbestämmelsen i 39 § SpL. Sparbanksföreningen tillstyrker bankinspektionens förslag till ändrad lydelse av 61 § BL under förutsättning att motsvarande ändring sker i kreditjävsreglerna för sparbanker och övriga kreditinstitut.

Bankmannaförbundet framhåller bl. a. att förbundet tidigare uppmärksammat bankinspektionen på de nuvarande långtgående begränsningarna i fråga om delegats möjligheter att erhålla krediter i den bank där han tjänstgör. Betydande grupper av de bankanställda åsamkas väsentliga olägenheter vad avser bostadsfinansieringen till följd av kreditjävsreglerna. Nuvarande regler upplevs i hög grad som mer ofördelaktiga för de anställda än vad ur allmänt säkerhetsintresse är motiverat. Förbundet är därför tillfredsställt med de ändringar i BL som bankinspektionen föreslår i sitt yttrande.

Riksbanksfullmäktige har ingen erinran mot bankinspektionens förslag. Bankinspektionen har i sitt yttrande angett att *jordbrukskassaförbundet* lämnat inspektionens förslag utan erinran.

5.4 Föredraganden

Bankinstituten har en begränsad rätt att lämna kredit till sina anställda och andra som genom sin anknytning till banken intar en särställning som låntagare. Syftet med reglerna om kreditjäv är att så långt möjligt garantera att kreditärendena i ett bankinstitut handläggs på ett objektiva sätt utan att befattningshavarna påverkas av att de själva har krediter hos banken. Jävsreglerna avser också att hindra att de anställda i en bank beviljas egna krediter mot otillräcklig säkerhet.

De nu gällande jävsreglerna är sedan 1968 års banklagstiftning i allt väsentligt av samma innehåll i BL och SpL. För jordbrukets kreditkassor gäller delvis andra och lindrigare jävsregler, vilket motiveras bl. a. av att de utgör kooperativa bankinstitut. De strängaste kreditjävsreglerna gäller enligt BL

och SpL för bankens revisorer, deras makar och dessa personer närstående företag, vilka är helt uteslagna från kredit i den "egna" banken. De därnäst strängaste kreditjäven omfattar personer i den s. k. delegatgruppen. I denna grupp ingår verkställande direktören och dennes ställföreträdare samt annan befattningshavare som ensam eller i förening med annan får avgöra på bankstyrelsen ankommande ärenden samt makar till sådana personer. Med befattningshavare förstås förutom tjänsteman i banken också annan person som fått uppdrag att ingå i bankens direktion, s. k. kreditutskott, lånedellegation eller i annat liknande organ på central eller lokal nivå i banken. Person i delegatgruppen får beviljas kredit endast om tillgångar med ingen eller ringa förlustrisk ställts som säkerhet för krediten. Enligt BL och SpL får godtas endast säkerhet av borgen eller garanti av staten, kommun, bankinstitut eller vissa andra rättssubjekt eller säkerhet av vissa slag av fordringar och värdehandlingar eller mot annan pantsäkerhet intill ett belopp av högst 50 000 kr. I huvudsak samma begränsningar gäller i fråga om kredit till bolag eller sammanslutning, vari sådan person eller dennes make i egenskap av delägare eller medlem har ett väsentligt ekonomiskt intresse. För styrelseledamot eller suppleant, som inte är delegat, samt sådan persons make gäller lindrigare kreditjävsregler.

Bankföreningen har hemställt om ändring i kreditjävsreglerna såvitt avser delegatgruppen. Den personkrets som ingår i denna grupp är enligt föreningens uppfattning alltför vid. Den inrymmer ett stort antal underordnade befattningshavare. Detta medför praktiska olägenheter, bl. a. att sådana befattningshavare för vanliga lån, t. ex. för bostadsfinansiering, måste hänvisas till annat bankinstitut än den egna banken. Bankföreningen föreslår att delegatgruppen begränsas till verkställande direktör och vice verkställande direktör samt deras makar. Bankinspektionen instämmer i att kretsen kreditjäviga befattningshavare är alltför vid men förordar en inte fullt så snäv begränsning av personkretsen. Graden av enskilda befattningshavares inflytande över en banks kreditgivning är beroende av bankens organisation. De befattningshavare som enligt inspektionens uppfattning bör omfattas av kreditjäv är inte bara verkställande och vice verkställande direktör utan alla sådana befattningshavare som har ett centralt inflytande på banks kreditgivning, dess villkor och inriktning osv. Att i lagtext uttömmande ange vilka dessa befattningshavare är anser bankinspektionen vara ogörligt. Inspektionen förordar därför att i lagen endast anges att kreditjäv gäller för verkställande direktör och dennes ställföreträdare samt annan befattningshavare i ledande ställning som handlägger kreditfrågor. Det får sedan ankomma på inspektionen att för varje bankinstitut ta ställning till vilka befattningshavare som skall omfattas av kreditjävsreglerna. Inspektionen föreslår att en motsvarande begränsning av den personkrets som omfattas av kreditjäv bör ske även såvitt avser befattningshavare i sparbanker och i jordbrukets kreditkassor.

De ändringar i kreditjävsreglerna som förordas av bankinspektionen till-

styrks eller lämnas utan erinran av övriga remissinstanser. Särskilt sparbanksföreningen och bankmannaförbundet understryker de väsentliga olägenheter som de bankanställda åsamkas, t. ex. i fråga om bostadsfinansiering, på grund av att de nuvarande kreditjavsreglerna omfattar en betydligt större personkrets än vad som från allmänna synpunkter är motiverat.

Jag delar bankinspektionens uppfattning att reglerna om kreditjäv även i fortsättningen måste omfatta inte bara verkställande direktör och dennes ställföreträdare utan också övriga personer i den egentliga bankledningen och andra befattningshavare som har ett centralt inflytande på banks kreditgivning och därmed sammanhängande frågor. De nu gällande reglerna om kreditjäv för personer i den s. k. delegatgruppen har emellertid, bl. a. genom utvecklingen i fråga om bankernas organisation och administration, blivit alltför långtgående och kommit att omfatta även befattningshavare på lägre beslutsnivåer, för vilka de strängare kreditjäven inte är sakligt motiverade. Delegatgruppen med de strängare kreditjäven bör sålunda kunna begränsas utan att man gör avkall på de krav som bör tillgodoses genom kreditjavsreglerna. Som bankinspektionen föreslagit kan delegatgruppen lämpligen bestämmas så att däri ingår verkställande direktör, dennes ställföreträdare och annan befattningshavare i ledande ställning som ensam eller i förening med annan får avgöra på styrelsen ankommande kreditärenden. Genom en sådan jävsregel får man en begränsning av personkretsen som kan anses sakligt motiverad och kan tillämpas med beaktande av bankinstitutens skiftande organisation. Det får ankomma på bankinspektionen att på grundval av på lämpligt sätt inhämtade uppgifter för varje bankinstitut avgöra vilka befattningshavare som skall omfattas av kreditjäven. Kreditjavsreglerna bör enligt min mening kompletteras med en bestämmelse härom.

Som jag nyss anført blir bedömningen av frågan om en person skall anses vara befattningshavare i ledande ställning beroende på förhållandena i det enskilda institutet. Med begreppet befattningshavare avses därvid, liksom hittills, förutom tjänsteman i banken också annan person som fått uppdrag att ingå i bankens direktion, s. k. kreditutskott, lånedlegation eller i annat liknande organ på central eller lokal nivå i banken (jfr prop. 1970:181 s. 30). Vissa riktlinjer kan anges för bedömningen huruvida en befattningshavare skall anses ha en ledande ställning. Förutom verkställande direktören och dennes ställföreträdare avses till en början vice verkställande direktör och sådan tjänsteman som på grund av sin ställning i banken är ledamot av bankens styrelse eller styrelsesuppleant. Även chef för viktig central funktion inom bank, t. ex. chef för kreditrörelsen, har självfallet en ledande ställning. Som person i ledande ställning bör också anses tjänsteman i banken som är chef för sådan regional förvaltning med långt gående självständighet som finns i vissa banker eller som är ledamot eller suppleant i styrelse vid sådan förvaltning. Annan än tjänsteman i banken som är ledamot eller suppleant i bankens styrelse och som ensam eller i förening med annan i direktion,

kreditutskott, lånelegation eller liknande organ får avgöra på styrelsen ankommande ärenden, får också anses ha en ledande ställning. Om en person, som inte är anställd i banken och inte heller är ledamot eller suppleant i bankens styrelse, ingår i sådant organ som nyss nämnts och därmed så att säga deltar i det löpande arbetet, bör han anses ha ledande ställning i den mån en tjänsteman i banken i samma funktion kan anses ha sådan ställning.

Av det anförda följer bl. a. att arbetstagarledamot i bankinstituts styrelse enligt lagen (1973:1093) om styrelserepresentation för de anställda i bankinstitut och försäkringsbolag inte omfattas av de strängare kreditjävsreglerna som gäller för den s. k. delegatgruppen, såvida han inte omfattas därav redan på grund av sin tjänsteställning i banken eller på grund av uppdrag som är förenat med styrelseledamotskapet, t. ex. uppdrag att ingå i direktion.

Vad jag nu har anförat har närmast tagit sikte på affärsbankerna. I likhet med bankinspektionen och övriga remissinstanser anser jag att kreditjävsreglerna i SpL bör ändras på motsvarande sätt som föreslagits i fråga om BL och att en liknande ändring bör ske även beträffande kreditjäv enligt JkL.

Jag förordar sålunda att 61 § BL, 30 § SpL och 38 § JkL ändras i enlighet med vad jag nu har anförat. I sammanhanget vill jag erinra om de regler om låneförbud för bl. a. styrelseledamot och verkställande direktör som år 1973 infördes i lagen (1944:705) om aktiebolag (se prop. 1973:93, SFS 1973:303). Frågan om sådana synpunkter som ligger bakom dessa regler bör påverka utformningen av kreditjävsreglerna i banklagstiftningen får prövas i annat sammanhang.

I överensstämmelse med vad bankinspektionen föreslagit bör vidare 74 § BL ändras så att alla krediter till personer som f. n. är kreditjäviga också i fortsättningen skall prövas av styrelsen. Motsvarande ändring bör göras i 39 § SpL.

6 Återbetalning av överskjutande insatsbelopp i kreditkassa

6.1 Gällande bestämmelser

Enligt 1 § tredje stycket JkL skall kreditkassa registreras som ekonomisk förening. Lagen (1951:308) om ekonomiska föreningar (ändrad senast 1974:163) skall äga motsvarande tillämpning i fråga om kassorna, såvida inte annat följer av JkL. Med medlemskap i ekonomisk förening följer skyldighet att till föreningen erlägga viss insats.

Av JkL följer att lagen om ekonomiska föreningar inte är tillämplig i fråga om kreditkassorna, när det gäller medlems rätt att utan avgång ur föreningen få ut insatsbelopp som är högre än det belopp han enligt stadgarna är skyldig att ha inestående, s. k. överskjutande insatsbelopp. I 28 a § JkL föreskrivs att 16 a § lagen om ekonomiska föreningar inte gäller i fråga om

kreditkassorna. Enligt sistnämnda lagrum kan medlem, som deltar i föreningen med högre insatsbelopp än han är skyldig att deltaga med, efter uppsägning få ut överskjutande belopp utan att avgå ur föreningen. Angående uppsägningen och medlemmens rätt att få ut det uppsagda beloppet och skyldighet att återbära vad han har fått ut äger bestämmelserna i 14 § första stycket och 16 § lagen om ekonomiska föreningar beträffande medlems avgång motsvarande tillämpning.

Det förhållandet att medlem i kreditkassa inte liksom medlem i annan ekonomisk förening kan få ut överskjutande insats annat än vid utträde ur föreningen hänger samman med kapitaltäckningskravet för kreditkassorna enligt 34 § JkL. Centralkassa jämte anslutna jordbrukskassor skall nämligen enligt 34 § till insättarnas skydd ha eget kapital till visst lägsta belopp. Detta bestäms för kassorna gemensamt i förhållande till deras tillgångar och de garantiförbindelser de har ingått (placeringar).

I samband med att 16 a § lagen om ekonomiska föreningar tillkom påpekade departementschefen att insatskapitalet i kreditkassorna fyller en särskild funktion som hänger samman med kassornas karaktär av kreditinstitut med – såvitt gäller centralkassorna – rätt till inlåning från allmänheten. Utbetalning av insatsmedel kunde föranleda att inlåningen måste skäras ned, vilket i sin tur kunde medföra att även utlåningen måste begränsas. Departementschefen ansåg att gällande rätt inte hade visat sig medföra några större olägenheter för kassornas del. Med hänsyn härtill ansågs kassorna tills vidare böra undantas från de nya reglernas tillämpningsområde (prop. 1967:140 s. 18).

6.2 Jordbrukskassoförbundets framställning

Jordbrukskassoförbundet hemställer att förbudet i 28 a § JkL mot återbetalning av överskjutande insatser skall upphävas. Till stöd för sin hemställan anför förbundet bl. a. följande. Enligt jordbrukskassornas normalstadgar uppgår den stadgeenliga insatsskyldigheten till 4 % av utestående lån, en gräns som planeras bli höjd till 5 %. Det faktiska behovet av kapitaltäckning utgör i dag ca 2 % av utestående lån. Redan genom ett uttagande av maximala insatser skulle sålunda det totala kapitaltäckningsbehovet mer än väl täckas. Härtill kommer reservfonder, som uppgår till 1,3 % av utestående lån, samt den möjlighet som finns att ta upp förlagslån till ett belopp som motsvarar sammanlagda beloppet av insatskapital och reservfonder. Insatskapitalets relativa andel av det totala egna kapitalet har minskat från 56 till 44 % under åren 1966–1971. Ett slopande av förbudet mot återbetalning av överskjutande insatser utan samband med medlemmens avgång innebär således föga risk för att en sådan relation mellan eget kapital och placeringar kan uppkomma att verksamheten måste krympas.

Förbundet anför vidare att förbudet mot återbetalning av överinsatser har medfört att frekvensen av överinsatser ökat. Dessa utgör dock totalt sett

fortfarande en obetydlig andel av det totala insatskapitalet. Förbundet erinrar om ett uttalande i prop. 1967:140 (s. 16) att det för en medlem i en ekonomisk förening kunde framstå som orättvist att han tvingas ha ett högre belopp innestående i föreningen än andra medlemmar, trots att insatsskyldigheten är densamma. Förbundet framhåller att förbudsregeln ur föreningsrättslig synvinkel ter sig lika omotiverad för medlemmarna i jordbrukskassor. Överskjutande insatser kan uppkomma genom t. ex. amortering av den kredit som ligger till grund för beräkningen av insatsernas storlek eller omplacering av exempelvis en byggnadskredit till en hypoteksförening. När medlem av en kreditkassa vill ha ut överskottsinsatser är han hänvisad till att begära utträde ur kassan. Har medlemmen ytterligare krediter i kassan tvingas han att lösa in även dessa, eftersom medlemskap i kassan utgör en förutsättning för erhållande av kredit.

Om återbetalningsförbudet slopas, motsätter sig förbundet inte att det, om så bedöms erforderligt, i JkL införs en bestämmelse om att insatser får återbetalas endast i den mån kassornas återstående fonder, inbegripet förlagskapital, är tillräckliga för att föreskrivna kapitaltäckningskrav skulle kunna uppfyllas.

6.3 Remissyttrande

Bankspektionen tillstyrker i princip jordbrukskasseförbundets framställning men anser att överskjutande insatsbelopp inte bör få betalas ut, om kreditkassan efter utbetalningen inte kan iaktta kravet på kapitaltäckning. Kapitaltäckningskravet för placeringarna i landets samtliga kreditkassor, vilka placeringar vid utgången av september 1973 uppgick till omkring 7 700 milj. kr., var ca 150 milj. kr. (1,95 %). Tillhoppa redovisar kassorna därutöver i risktäckande kapital 43 milj. kr., som skulle täcka en ökning av placeringarna med ca 2 200 milj. kr. (28 %). Överskottet i risktäckande kapital är emellertid både absolut och relativt sett mycket olika i kassaenheterna. Den placeringsökning som överskottet skulle kunna täcka varierar från under 10 till över 50 %, räknat på nuvarande placeringsvolym och oförändrad sammansättning. Någon tendens till förändring av utlåningsstrukturen mot mera kapitalkrävande placeringar kan inte iakttas. Det genomsnittliga täckningskravet har åren 1970–1973 varit 1,92–1,99 %. Det risktäckande kapitalet i kreditkassorna bestod vid 1972 års slut av insatskapital till omkring 35 %. Återstoden utgjordes huvudsakligen av reservfonder (37 %) och förlagslån.

Med hänsyn till att insatskapitalet har begränsad betydelse för kapitaltäckningen och till de olägenheter som är förknippade med återbetalningsförbudet vill inspektionen inte motsätta sig att förbudet upphävs. Det är emellertid nödvändigt att begränsa möjligheterna att återbetala överskjutande insatser, så att soliditeten och en vidare utveckling av kreditkassorna inte äventyras. Därvid bör beaktas, att soliditetsgraden skiftar så kraftigt mellan kassaenheterna och att överskjutande insatser, som återbetalas på

grund av amortering eller avlyft av krediter, först efter relativt lång tid kan komma att kompenseras av nya insatser. När frigjorda medel nyutlånas, sker nämligen den därmed följande insatsbetalningen inte på en gång utan successivt. Ett förbehåll med hänsyn till kapitaltäckningskravet finns för sparbankernas del i 16 § SpL. Där föreskrivs att garantifond får återbetalas i den mån sparbankens återstående fonder är tillräckliga för att kapitaltäckningskravet skall upprätthållas. Inspektionen föreslår att den begärda rätten för kreditkassorna att återbetala överskjutande insatser bör förenas med motsvarande villkor. Villkoret innebär att kreditkassa före utbetalningen måste förvisa sig om att den i fortsättningen får möjlighet att uppfylla stadgat kapitalkrav. Därvid bör kassan vara både berättigad och skyldig att ta hänsyn till väntad nyutlåning. – Jordbrukskassaförbundet har förklarat sig inte ha någon erinran mot inspektionens förslag.

6.4 Föredraganden

Det råder en skillnad mellan kreditkassorna och andra ekonomiska föreningar såtillvida att medlem i kreditkassa inte har rätt att få ut överskjutande insatsbelopp – dvs. den del av medlemsinsatsen som överstiger vad medlemmen enligt stadgarna är skyldig ha inestående i föreningen – annat än i samband med utträde ur föreningen. När medlems rätt att utfä överskjutande insatsbelopp infördes år 1968 i fråga om ekonomiska föreningar i allmänhet, undantogs sålunda kreditkassorna genom en särskild föreskrift i 28 a § JkL. Undantaget motiverades bl. a. med den betydelse insatserna hade i kapitaltäckningshänseende.

Jordbrukskassaförbundet har uppgett att förbudet numera medför olägenheter för kreditkassorna och hemställer att förbudet upphävs. Förbundets framställning har tillstyrkts av bankinspektionen. Även jag anser att förbudet nu bör kunna slopas. Som inspektionen har anfört bör det emellertid tillses att bestämmelserna om kapitaltäckning inte åsidosätts genom återbetalning av överskjutande medlemsinsatser. Kreditkassan måste alltid bedöma om återbetalning kan ske med hänsyn till kapitaltäckningskravet, därvid även väntad nyutlåning bör beaktas. Begränsningen i återbetalningsskyldigheten kan lämpligen uttryckas så att överskjutande insatsbelopp får betalas ut endast om det kan ske med hänsyn till 34 § JkL. Jag förordar alltså att 28 a § JkL ändras i enlighet med vad jag nu har anfört.

Kapitaltäckningskravet bestäms gemensamt för centralkassa och de jordbrukskassor som är anslutna till denna. Det innebär att det ankommer på centralkassan att för sin och anslutna jordbrukskassors räkning bedöma, i vad mån överskjutande insatsbelopp kan återbetalas. Jag förutsätter att genom kassornas stadgar eller instruktioner kan skapas en lämplig ordning för denna prövning.

7 Amortering av vissa bundna lån

Bestämmelserna om krediters löptid är enhetligt utformade för de olika slagen av bankinstitut (63 § BL, 32 § SpL och 40 § JkL). Huvudprincipen är att bankinstituts utlåning skall vara kortfristig. Ställs lån inte att betalas inom ett år skall i lånevillkoren tas in förbehåll om rätt att säga upp lånet till betalning inom denna tid. Bundna reverslån, dvs. lån utan sådant förbehåll, får dock lämnas – förutom i form av s. k. återlån – inom en på visst sätt bestämd ram. Enligt en allmän regel skall förfallotiden för lån bestämmas så, att den är förenlig med villkoren för bankens förbindelser. Återbetalningstiden för bundet reverslån får inte överstiga tio år. Om bundet lån är en blancokredit eller ett borgenslån, måste låneavtalet innehålla föreskrifter om årlig avbetalning. Vidare gäller att bank måste förbehålla sig rätt till förtida uppsägning av lånet om säkerheten försvagas i märklig mån eller – i fråga om blancokredit – om trygghet för återbetalning av lånet inte längre föreligger. Efter lagändring år 1970 kan bankinstitut dock i fråga om bundet lån till utländsk stat eller bank underlåta att föreskriva amorteringsplikt och uppsägningsförbehåll (prop. 1970:181, BaU 77, rskr 448, SFS 721–723). Syftet med lagändringen var bl. a. att underlätta för svenska banker att bevilja utländska banker bunden kredit i och för finansiering av export av svenska produkter. Bankföreningen har nu under hand framställt önskemål om en lagändring innebärande att nämnda krav på amortering inte heller i övrigt skall gälla om det finns särskilda skäl till undantag från kravet. Bakgrunden härtill anges i första hand vara att riksbanken – av hänsyn till senare tids påfrestningar på den svenska valutarenservan – hävdar att svenska företag bör låna i utlandet i ökad omfattning, därvid lånen bör ha en genomsnittlig löptid på minst fem år. Genom den föreslagna lagändringen skulle det t. ex. bli möjligt för svensk bank, som bildat konsortium med utländska banker för kreditgivning till svenskt företag, att delta i krediten utan att tvingas ställa upp strängare lånevillkor än övriga konsortiemedlemmar. Ett annat fall där kravet på amorteringsplikt borde slopas anges vara att svensk bank ensam lämnar ett svenskt företag ett lån i utländsk valuta och själv refinansierar lånet genom upplåning i utlandet. Från bankföreningens sida har vidare framhållits att amorteringskravet försvårar för svenska banker att delta i bankkonsortier med deltagare från olika länder och med syfte att lämna fleråriga krediter – även blancokrediter utan amorteringsvillkor – till låntagare av skilda nationaliteter. Det anses att svenska banker genom att delta i sådana konsortier kan medverka till att de svenska bankkunderna lättare kan få krediter från sådana konsortier.

Jag har i andra sammanhang framhållit att det är angeläget att det bytesbalansunderskott som uppkommit till följd av oljekrisen tills vidare i stor utsträckning finansieras med internationell upplåning. Bankinstituten har självfallet en viktig uppgift att fylla när det gäller att på olika sätt förmedla lån från den internationella kreditmarknaden till svenska lånekunder. Mot

denna bakgrund är jag villig medverka till att underlätta för bankerna att verka på detta område. Bankerna bör få möjlighet underlåta att ställa upp krav på amorteringsskyldighet, när sådant krav är ägnat att motverka att svenska företag får tillgång till den utländska låne marknaden. Avsteg från kravet på amorteringsplikt bör få ske endast om särskilda skäl föreligger. En sådan begränsad vidgning av rätten att lämna bundna blancokrediter eller borgenslån utan krav på amorteringsplikt kan enligt min mening inte anses stå i strid med de krav på soliditet och likviditet som ligger bakom regleringen av krediters löptid. Det blir självfallet en uppgift för bankinspektionen att i sin tillsynsverksamhet tillse att bankerna använder sig av möjligheten att tillämpa amorteringsfrihet endast i sådana fall som här åsyftas. Det kan enligt min mening överlämnas åt bankinspektionen att efter samråd med riksbanken närmare utstaka riktlinjerna för hur praxis på området bör utvecklas. Inspektionen bör fortlöpande hålla sig underrättad om de fall där blancokrediter eller borgenslån lämnats med amorteringsfrihet. Det torde ligga inom ramen för inspektionens befogenheter som tillsynsmyndighet att ge de föreskrifter som kan behövas för att inspektionen skall kunna följa tillämpningen av den nya undantagsregeln.

Jag förordar således att 63 § BL och även 32 § SpL och 40 § JkL ändras i enlighet med det sagda.

8 Ändringar i fråga om landshypoteksinstitutionen m. m.

Jag vill i detta sammanhang också behandla en framställning av Sveriges allmänna hypoteksbank om några ändringar i lagen (1970:65) om Sveriges allmänna hypoteksbank och om landshypoteksföreningar.

Banken har hemställt dels att i 49 § införs möjlighet för länsstyrelse att förordna suppleant för offentligt ombud, dvs. ombud som har hand om offentlig vård av skuldförbindelser som lämnats till landshypoteksförening, dels att 50 § kompletteras med en regel som medger att lånehandlingar som är under handläggning inte behöver förvaras inom två lås. Ändringsförslagen har tillstyrkts av bankinspektionen och länsstyrelsen i Stockholms län. Jag förordar att ändringarna genomförs och att de utformas efter motsvarande regler för stadshypoteksföreningarna, dvs. 13 och 47 §§ reglementet (1968:654) för Konungariket Sveriges stadshypotekskassa och för stadshypoteksföreningar.

Utöver de lagändringar som föreslagits i det föregående bör slutligen med anledning av den nya regeringsformen vissa jämkningar göras i BL, SpL, JkL och nämnda lag om landshypoteksinstitutionen.

9 Hemställan

Med hänvisning till vad jag nu har anfört hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen

att antaga inom finansdepartementet upprättade förslag till

1. lag om ändring i lagen (1955:183) om bankrörelse,
2. lag om ändring i lagen (1955:416) om sparbanker,
3. lag om ändring i lagen (1956:216) om jordbrukskasserörelsen,
4. lag om ändring i lagen (1970:65) om Sveriges allmänna hypoteksbank och om landshypoteksföreningar.

10 Beslut

Regeringen ansluter sig till föredragandens överväganden och beslutar att genom proposition föreslå riksdagen att antaga de förslag som föredraganden har lagt fram.

Innehåll

Propositionen	1
Propositionens huvudsakliga innehåll	1
Lagförslag	2
1. lag om ändring i lagen (1955:183) om bankrörelse	2
2. lag om ändring i lagen (1955:416) om sparbanker	9
3. lag om ändring i lagen (1956:216) om jordbrukskasserörelsen	17
4. lag om ändring i lagen (1970:65) om Sveriges allmänna hypoteks- bank och om landshypoteksföreningar	24
Utdrag ur protokoll vid regeringssammanträde 1975-03-13	25
1. Inledning	25
2. Kapitaltäckning m. m. i fråga om bankinstituts krediter till si- dobolag	26
2.1 Gällande bestämmelser m. m.	26
2.2 Bankinspektionens skrivelse	29
2.3 Remissyttrandena	32
2.4 Föredraganden	35
3. Sparbanks och centralkassas engagemang i sidobolag	39
3.1 Gällande bestämmelser	39
3.2 Sparbanksföreningens skrivelse	40
3.3 Remissyttrandena	40
3.4 Föredraganden	42
4. Blancokrediter	44
4.1 Gällande bestämmelser	44
4.2 Bankföreningens framställning	44
4.3 Remissyttrandena	45
4.4 Föredraganden	47
5. Kreditjäv	49
5.1 Gällande bestämmelser	49
5.2 Bankföreningens framställning	51
5.3 Remissyttrandena	52
5.4 Föredraganden	54
6. Återbetalning av överskjutande insatsbelopp i kreditkassa ...	57
6.1 Gällande bestämmelser	57
6.2 Jordbrukskassaförbundets framställning	58
6.3 Remissyttrande	59
6.4 Föredraganden	60
7. Amortering av vissa bundna lån	61
8. Ändringar i fråga om landshypoteksinstitutionen m. m.	62
9. Hemställan	63
10. Beslut	63